

Hippocrate / Tardy, Claude. In libellos Hippocratis de Septimestri et octimestri partu commentarii, quibus universa partuum doctrina propriis rationibus demonstratur. Auctore M. Claudio Tardy, Doctore medico Parisiensi

*Parisiis, Apud Carolum Du Mesnil, 1651.
Cote : 5846x02*

IN LIBELLOS
HIPPOCRATIS
DE SEPTIMESTRI ET
OCTIMESTRI PARTU.
COMMENTARII.

Quibus vniuersa partuum doctrina propriis
rationibus demonstratur.

Auctore

M. CLAVDIO TARDY,
DOCTORE MEDICO PARISIENSI.

PARISIIS;

Apud CAROLVM DV MESNIL, via Iacobæa, sub signo Samaritanæ.

M. DC. LI.

Cum Approbatione & Permissione.

A P P R O B A T I O.

NOs infra-scripti Doctores Medici Facult. Paris. fidem facimus nos perlegisse Commentarium in Hippocratis libros de septimestri & octimestri partu, Auctore Magistro CLAUDIO TARDY, Doctore Medico Parisiensi meritissimo collega nostro. Hoc autem opusculum propter eximiam quam continet eruditionem dignum indicauimus quod typis mandetur, die vigesima Februarij 1651.

Ex consensu Facultatis GUIDO PATIN, Decanus.

DE S. I A Q V E S.
C O R N V T Y.
L E B R E T O N

P E R M I S S I O N.

VEv les Approbations du Doyen & des Docteurs Regens de la Faculté de Medecine del'Vniuersité de Paris, permettons faire imprimer les Commentaires sur les Liures d'Hippocrate *De Septimestri & Octimestri partu*. Faict à Paris le 15. May 1651.

D A V B R A Y.

IN LIBELLOS
HIPPOCRATIS
 DE SEPTIMESTRI ET
 OCTIMESTRI PARTV.

Expositio Libelli de Septimestri partu.

QUID AM rudes in mulierum rebus, & in Hippocratis lectione parum versati, suspicati sunt hunc librum spurium esse tantoque viro minimè dignum: quia foetus octauo mense non agrotare putant, nec eorum membranas vnquam posse laxari, quin partus illico consequatur. Errori occasionem præbuit inscitia modi quo membranae foetus hæret vteri parietibus. Quæ difficultas vt innotescat intelligendū muliebrium profusione raro fieri per vtriusq; lateris vteri vasa simul, sed modo per dextra, modo per sinistra, quæ mox ab euacuatione cōcidunt. Ita tamen vt quandiu lateris illius vteri meatus nondum plane occlusi dehiscunt non nihil, inæqualitatem quandam fingunt, atque adhuc leui humiditate perfunduntur, tunc illi auidius proleant virile semen quod muliebri permixtum ipsis adeo contumaciter adhæret, vt & membranae & foetus inde geniti, toto graviditatis tempore, huic parti & lateri matricis continuitatis quadam specie annectantur. Foetus vero deinceps vmbilici beneficio trahit alimentum ab iisdem vasis perpetuo dehiscantibus quibus ip-

Sc&.3.l.2.
 Epid.f.316
 v.12 & 13.
 Lib.1. de
 morbis
 mulier. f.
 139. v. 19.
 vbi meatus illos
 venas vob.
 cat.

A ij

In Libellos Hippocratis

4.
sum semen hæserat illico post receptionem. Sanguinis in eadem parte collecti concretio, quæ placenta dicitur & umbilici vasorum distributionem continet, firmiorem reddit coalitum: siquidem contumax unio foetus cum utero facilius est per placentam, propter eius humiditatem, quam per solas membranas. Perpetuus comatus qui perficitur in placenta continuitatem firmat, in cæteris vero chorij partibus facilis est resolutio: quia nullus est in iis comatus, & membranæ propter ariditatem vix hærent utero.

Quare mirum non est si septimo mense quo, sensu teste, semper resoluitur & interhiat orificium quod aliis mensibus exquisitè connexerat, ipsæ quoque membranæ quodammodo relaxentur. Id enim fieri necesse est ubi minus hærent utero maximèque ad oris interioris ambitum; umbilici vero placentaque contumax adhæsiō perseuerat ad ipsum momentum partus. Ex eadem cognitione modi quo membranæ foetus hærent uteri parietibus, elici debet ratio cur aliquæ mulieres omnibus pene graviditatis mensibus fluoribus uterimis etiam immoderatis afficiuntur. Illæque sunt ex earum numero quarum interius orificium nunquam conuiuere tactu deprehenditur. Nam sanguis à foetu relictus & in uteri substantia collectus effluit inter chorij membranas; quod fieri solet dupliciter nempe natura duce ac paulatim, aut simul ac semel & impetu per morbum.

Lib. 1. de mul. morb. f. 239 v. 16. & seq.

Quamquam conueniens utrique fluori præsidium est epaphæresis. Itaque foetus & aliorum fere omnium maturiscentium par est ratio, nam Cerealium membranæ laxantur incipiente maturitate, granaque soli pediculo nituntur ex quo succum alibilem proliciunt, velut ex umbilico foetus. Ita nuges aliquandiu hærent arbori trahentes alimentum quâ pediculo nituntur, quamquam cortex undique dehiscat. Idem pene in omnibus arborum plantarumque seminibus & fructibus obseruare licet. Quare fateri necesse est septimo graviditatis mense laxari foetus membranas, indeque foetus omnes immutandi situs opportunitatem habere. Hic autem motus quo pueri situs immutatur, est causa octimestris ægritudinis, quam foetus omnes inuadere demonstravit Hippocrates rationum momentis quæ sequentium lectione firmissimè videbantur. Addere licet omnium facultatum languorem quo foetus ægritudo post inuersionem deprehenditur; tunc enim prostratis facultatibus multo rarius & imbecillius mouetur; aut urgente morbo, si valent vires, vehementius agitur. Sic alimenticonsumptam copiam non absument, unde ex illius exuperantia lac vberissimum mammis ingeneratur, & plerumque magnâ copiam diffundit, quod simul in foetu morbofo nutritus infeliciores, & excitata phlogoseos in locis muliebribus ex inuersione

De Septimestri & Octimestri partu.

foetus est argumentum. Non enim credendum foetus qui generantur omnes erecto capite, inuerti simul & erumpere; id enim proprio periculo familiare solis septimestribus, ut deinceps demonstrabitur.

Aristoteles rationibus & propria fretus experientia docuit vitales omnes foetus ante octauum mensem deturbari in abdomen inferius, indeque os interius vteri dehiscere. Hæc autem mulieribus ita consuetudine esse docet, ut si minimè contingant, hinc agnosci concludat prolem non esse vitalem, quippe quæ propter imbecillitatem non potest inuertere corpus, & affectare viam qua nascatur. Quamquam vero multæ mulieres deterius non transigant octauum mensem quam cæteros, non ideo sequitur foetum nullomodo ægrotare; id enim fit quia soli vehementes foetuum morbi transeunt ad matrem. Ac plurimæ, octauo mense potius quam in aliis, signa quædam promunt ægrotantis foeturæ. Huiusmodi signa sunt abdominis frigus & sudor; eiusdem durities aut in partem decliniorum prolapsus, oculi concaui, tumida corporis habitudo maximèque vultus & pedum, aurium candor & extremi nasi, labiorumque liuiditas; abdominis, renum crurumque dolor, & omnes penè functiones imminutæ. Quæ omnia cum verissima sint, & ex genuino Hippocratis sensu deprompta concludendam cum Galeno summisque viris omnibus, libellos elegantissimos de Septimestri & Octimestri partu genuinos esse foetus Hippocratis.

Cap. 4. l.
7. de hist.
anim.

Lib. de fe.
perfoet. f.
49. v. 7.
& seq. cum
v. 24. &
seq.

Cæterum quamquam libellus hic vniuersam de tempore partuum doctrinam, & omnes eorum opportunitates contineat, nihilominus tamen hic inscribitur ab Hippocrate peculiarititulo de Septimestri partu. Quia partus iste primus & maximè spectabilis summam inuoluit difficultates ex quarum comprehensione aliorum omnium natura & conditiones innotescunt. Omnium verò princeps & maxima est, ubi Septimestrium puellorum vigor momentaneus in Octimestrium languorem quadraginta dierum commutatus exponitur. Hinc enim concludit Octimestres foetus esse pessimæ conditionis & minimè vitales; decimestres autem septimestribus, atque etiam nouimestribus ipsis antecellere. Quapropter Hippocrates istas propositiones probat depromptis ex duplici fonte rationibus, unde duæ libelli partes, quarum prior nritur rationibus petitis ex ipsis foetibus, & eorum causis immediatis. Altera vero constat rationum ponderibus quæsitis ex causis vniuersalibus generationis & criticæ proportionis.

Hippocrates itaque tractationis initium facit à puellis vitalibus imperfectissimis, qui septem pleniluniorum facultatibus præcisè constant, unde vocantur septimestres; quia sola plenilunia & menses lunares synodici spectari debent in huiusmodi septimestrium.

A. iij.

In Libellos Hippocratis

generatione. Quare puelli, qui constant centum & octoginta duobus diebus cum dimidio & diei particula, vita frui possunt atque superesse; dummodo ille dierum numerus septem plenilunia comprehendat, ut reuera potest si receptio seminis fiat initio plenilunii. Nam quindecim dies, demptis sex horis, continent primum illud plenilunium, deinde centum quadraginta septem dies ac horarum duodecim continent quinque synodicos menses intermedios (quia singuli constant viginti novem diebus cum dimidio, gemini vero constant vnde sexaginta diebus) quibus computatis supersunt viginti dies & horarum sex, quæ comprehendunt ultimum plenilunium. Idem quoque dierum numerus semiannum continet, & attingit tertiæ tempestatis initium.

His præmissis auctor in hac prima libelli parte planè totus est, ut exponat historiam, causas atque symptomata ægritudinis illius quam probat octavo mense grauiditatis vexare puellos omnes, & quam demonstrat esse causam cur planè perfecti esse non possint ante septimum quadragenarium. Fœtus itaque, qui constant centum octoginta duobus diebus & horis octodecim, possunt esse septimestres atque superesse, quia pollent facultatibus septem pleniluniorum & semianni cum diei particula, id est tertiæ tempestatis incuntis. Nam septem plenilunia, similitudine qua pollent cum vitæ primordiis, fœtus constituunt; tertia vero tempestas eisdem firmat contrarietate. Quapropter fœtus in hac opportunitate perfectiua, vel minimo tempore, tantum roboris augmentum adipiscuntur, ut perfecta maturitate sint vitales. Vnde illorum inuolucra resoluuntur, quemadmodum spicarum maturarum membranae, quæ alioquin coguntur amplificari grani adhuc viridis & nondum maturefcentis incremento.

Tunc igitur istorum septimestrium quidam valentissimi & robustissimi præcipitato & coacto partu, ideoque quodammodo non naturali prodeunt in lucem. Atque hinc istorum plerosque occumbere docet Hippocrates, quia pusilli nondum confirmatis viribus subeunt maiorem mutationem quam alij. Propterea quod simul inuertuntur & erumpunt; geminalque difficultates illas & pericula superanda suscipiunt, quibus alij diuersis temporibus & partitis vicibus ex instituto naturæ familiari, tutius expediuntur. Et editi laborare coguntur ægritudine funesta quadraginta dierum quæ plerumque producit ad mensem decimum, quo perfectissimi prodire debuerant, ipsos interemptura. Bis mihi videre contigit editos fœtus ante legitimum tempus multis diebus interiectis repente extinctos in ea temporis opportunitate in qua mater se parituram ar-

De Septimestri & octimestri partu.

bitrata fuerat, & quod mirum subsistentem puerperiorum vacuationem simul erupisse. Quasi fuissent impares sustinendo cœlestium causarum impulsui, quo perficiendi fuerant. Hoc idem à mulieribus accepi nempe præmaturos illos foetus aliquando repentina & inopinata ereptos nece.

Nonnullos tamen ex illis septimestribus euadere docet Hippocrates propter duplicem causam, quarum prima est quia sufficiens temporum decursus constitit, & vigerunt cœlestes circuitus qui perfectius qualitates puellis in utero degentibus inurant. Vnde foetus isti pollent ea proportionem primarum qualitatum cuius participes sunt foetus perfectissimi siue decimestres, qui nascuntur quarta tempestate, annoque affecto. *Annus enim particeps est omnium calidorum, frigidorum, humidorum & siccorum,* quæ iustissima proportionem coire debent, ut hominem perfectissimum constituent. Nam si geminae contrarietatis una qualitas deficeret, puta frigus, oppositi caloris vires mox intenderentur ad summum, sicque mixtum dissolueretur defectu qualitatis unius & alterius excessu. Nec mora consequeretur alterius contrarietatis necessaria dissolutio, quia calor admodum vehemens humorem populatur, & accersit intensam siccitatem.

I lib. de
Nat. hum.

Iam vero septimestres foetus pollent gemina qualitate tempestatis illius qua vigente semen excipitur, & duabus oppositis operationibus illius qua projiciuntur in lucem. Quia tempestas qua semen admittitur est a symbola tempestatis qua nascuntur, ut æstas hyemi. Similiter ignis & aqua dicuntur ab auctore nostro totius naturæ primordia, quia quatuor primas qualitates continent. Sic annus aliquando diuiditur in duas tantum tempestates æstatem scilicet & hyemem. Quare septimestres foetus sunt participes omnium qualitatum quibus decimestres pollent, ideoque perfecti sunt & vitales, nondum tamen perfectissimi. Homo quippe non constat solis qualitatibus, sed earum subiectis quatuor humoribus, qui singuli vigent singulis tempestatibus non gemini, ut qualitates; ipsique cunctis animalibus congeniti æquissima proportionem coire debent, ut homo perfectissimus enascatur, & à dissolutionis occasione remotissimus. Foetus exquisitam hanc quatuor humorum contemperationem assequi nequaquam potest ante mensem decimum successivo singulorum dominio, ideoque septimestris foetus perfectissimus esse non potest.

Altera causa cur septimestres superesse possint est quia prodeunt sani præuertiens octimestrem morbum, siquidem fieri nequit, ut euadant incolumes, si graui morbo correptis altera vehemens afflictio.

superueniat, qualis ea quæ contingit ex partu consueta foetus octauo mense natos enecare : quippe quæ sola per se sufficienti malignitate pollet ad interimendos multos etiam decimestres.

Octauo vero mense foetum per quadraginta dies magis aut minus ægrotare pluribus conuincit. Primo quidem quia foetus omnes elato capite generantur & in eodem situ perseverant à conceptione ad septimum vsque mensem. Quare quicumque foetus erupturi sunt in caput, qui solus est naturalis partus, illi septimo mense demittunt caput, qua parte membranæ resolutæ cedunt & ibi sumunt alimentum spiritumque ducunt. At nulla est maior ægrotandi causa quam vehemens & repentina mutatio, qualis inuadit foetum dum fundamenta domus illius, similia nunquam experti, concussa diuelluntur; & ipse loco deturbatur. Ideoque propter insuetam mutationem situs in inuolucris, à quarum venis & arteriis alebatur, in statum præter naturam commutatur.

Verum præter afflictiones proprias sunt quædam communes, quæ per vmbilici continuitatem propagantur & transeunt à matre ad foetum viceque versa. Primo quidem quia dum membranæ vehementer intenduntur, vt aliquando contingit, & ipsemet vmbilicus circa puelli ceruicem, caput aut humerum aliamve partem reuoluitur, tum nutritiæ puelli partes quodammodo diuelluntur & inflammantur. Eademque vmbilici circa foetus aliquod membrum reuoluti continuitas placentam penè diuellit ab vteri parietibus, propter oppositorum vmbilici extremorum tensionem, ideoque dolores inducit matri. Secundo quia foetus è sede solita deturbatus, in qua fulciebatur vndique, præter morem innititur alteri matris parti, cui propterea molestior & grauior est. Interim, dum hæc symptomata contingunt, tunc inflammationes & earum consecutiue febres excitantur in plerisque mulieribus, vnde præceptis aliquando fatui fatæque perniciës. Illæ autem omnes his erumnis breuiter feliciter defunguntur, aut cito intereunt.

Altera probatio petitur à relatione mulierum, summamque difficultatem continet cuius expositio quærenda ex sequenti appendice. Ad calcem vero narrationis illius docet à resolutione membranatum (quam puelli deturbatio è veteri sede consequitur) mox inuadere dolores octimestris ægritudinis siue sexti quadragenarij, quamquam resolutio membranarum contingere possit septimi mensis initio. Quare septimestrium vigor ille fere momentaneus est, illico commutandus in ægritudinem quæ sexto quadragenario foetus omnes exercet. Vbi vero tempus illud præterit, inflammationes in embryorum partibus nutritiis & in locis muliebribus excitatæ, propter

De Septimestri & Octimestri partu.

9

propter umbilici tensionem remittuntur : si foetæ foetusque commodo cessurus est partus ; foetusque probe conualeseat. Quare matris alius antea dolens & dura emollitur , ipseque tumor graviditatis ab hypochondriis & renibus ad ilia devolutus sublidit. Itavt mater accedente partu facilius progrediatur , & foetus in hypogastrica regione toto fere septimo quadragenario existat. Quia sedes illa mollior est , ab ossium duritie remotior , & aptior ad crebras loci commutationes ; ideoque foetus in ea probe collocatus est ad facilitatem partus. Quin imo postremis septimi quadragenarii diebus ipsæ mulieres facilius aluum gerunt ; idque perseverat quousque foetus exitum sibi conciliaturus perfecte inuertatur. Tunc enim vteri orificio incumbens summo vertice , ac pedibus innixus illius fundo ; vehementi calcitrato sibi viam parat. Maxime dum laceratus vterus excretiva facultate conspirat ad grandioris & tumultuosi foetus eliminationem.

Tertia ratio quâ probatur octimestres foetus ægrotare , petitur ab historia graviditatis mulierum quæ cum pepererunt olim foetus aliquot integros , tum mutilum promunt in lucem , & quidem iam ante partum mutilatum. Ipsæ quippe renunciant , se octavum mensem graviditatis deterius transegisse , quam dum foetus integros gestarent. Quia mutili adeo graviter ægrotant octavo mense , vt eorum morbi sine abscessu solui non possint. Hic autem Hippocrates occurrens obiectioni , qua dici posset apostasim mutilationis illius causam , in aliis etiam mensibus fieri potuisse. Respondet pueros in aliis mensibus ex gravi affectu potius interiri quam pati abscessum. Quia scilicet abscessus est crisis species , quæ fieri non potest absque virium robore , quo foetus ante septimum mensem deficiuntur. Verum vt rota res intelligatur auspicanda difficultas à principiis.

Tria sunt omnino quæ crisin numeris omnibus absolunt. Horum primum est expellentis naturæ robur ; secundum est eliminandæ materiæ probitas ; tertium denique vasorum quibus humor edomitus excluditur amplitudo. Iuvenes horum omnium conspiratione , crisis omnis generis , intus , exterius & qua decet facile liberantur : id est in acutis morbis per excretionem & in diuturnioribus per abscessum. Senes omnium repugnantia nulla crisi perfecta vindicari possunt , ne quidem per abscessum , licet eorum febres in diuturnitatem cadant. Quia senum morbi sanabiles per alios affectus leuiiores , vt per quartanam , diarrhoeam & consimiles sensim delinunt. Foetus ante septimum graviditatis mensem , quia sunt imperfecti , sunt impares cuiusvis crisis molitioni , propter angustiam vasorum & imbecillitatem caloris nativi : sed occumbunt à grauioribus morbis & à leuioribus coctione tandem evadunt. Puelli prouectiores & perfecti , quia præpollent vberitate caloris

B

Lib. de
hum. fol.
100. v. 29.

Coaca 149
lib. 1. Dur.

primigenij succos etiam contumacissimos excoquentis, moliuntur crises quarum beneficio gravissimos morbos aliquando effugiunt.

Nihilominus tamen ipsi propter angustiam meatuum reluctantem non solent experiri crises per excretionem, sed tantum per abscessus. Huius conditionis sunt tumores in articulis qui fieri non possunt nisi post humoris morbifici coctionem, ideoque post ægritudinem quadraginta dierum vel plurium. Siquidem morbi acuti, qui soli iudicantur excretionem, prodeunt a bile cuius in foetibus nulla est generatio. Proindeque foetuum morbi sanabiles nunquam iudicantur excretionem, quia pusilli biliosis & acutis affectibus nunquam laborant. Insuper ipsos à matre bilem excipere dici non potest, siquidem nullos humores alliciunt, nisi suæ temperiei similes, ideoque dulces & pituitosos, quia toti pituitosi sunt & benignis humoribus perfusi.

Lib. de
diebus iu-
dicat.

Lib. de
locis in
hom. f. 68
v. 2.

Arist. c. 6
1. 4. de ge-
ner. ani-
mal.

Præterea humores in foetibus nunquam superfluent ut orgasmum committant, quia sapientissimæ naturæ moderatione trahuntur eâ copiam quæ nunquam multum deficit aut excedit. Quamquam si redundarent, puellarum partes ineptæ sunt excipiendis humorum decubitibus propter angustiam vasorum. Sic affigi non possunt morbis pulmonum familiaribus, quia carent illius raritate, siccitate & motu vehementi, quæ sunt causæ tractionis. Cæterum mares frequentius oriuntur mutili quam foeminae, quia sunt alacriores & septimo mense vehementius agitantur, ideoque magis ægrotant. Tunc enim propter robur abscessum moliri possunt auctorem mutilationis & alacritatis indicem, unde vulgi opinio peruvacitatis in mutilis exortu.

ob. d. 1
101. an. 1
v. 1. 101

101. 101
101. 101

Postquam Hippocrates probavit inevitabilem ægritudinis octimestrium foetuum necessitatem, concludit eosdem si tum prodeant in lucem nullomodo superesse posse. Quia graviter in utero laborantibus afflictiones gravissimæ superveniunt in partu & à partu, quas libello sequenti enumerat. Tum concludit de foetibus qui nascuntur initio noni mensis, & asserit illos octimestri fundos ægritudine non minus superesse posse quam septimestres. Ipsorum tamen paucos ali docet, ac primo quidem quia foetus isti sunt admodum debiles & macilenti, multoque minus corpulenti quam decimestres, quos vocat perfectissimos. Secundo quia macilentia debilitatis index oritur ex octimestri morbo à quo recenter iactati solum conualescunt, ideoque perfecte sani non sunt. Tum denique concludit de foetibus qui nascuntur nono mense exacto quos contendit esse robustiores tribus aliis enumeratis foetibus, quia multum distant à morbis octimestrium iamque conualuisse poterunt. Et quia novimestres isti proxime accedunt ad septem quadragenariorum foetus, quos vulgo decimestres vocant, qui omnium maxime sunt vitales, & ad alendum apti, quia robustissimi sunt. Decime-

De Septimestri & Octimestri partu.

11

stres quippe fœtus, inquit, ex observatione fidelissima, constituti sunt in extremo gestationis humanæ circuitu, ideoque magis distant ab octimestri quadraginta dierum ægritudine, quam fœtus omnes alij. Et ea propter etiam perfectius conualuerunt quam ipsi nouimestres exacti, ac omnium perfectissimi sunt.

Hippocrates tandem variis temporibus editos fœtus inter se confert penes crassitiem, indeque deducit ultimam octimestris ægritudinis probationem. Gracilitas enim fœtuum qui nascuntur initio noni mensis, octimestris ægritudinis elapsæ & nondum instauratæ valetudinis argumentum est, nec non imbecillitatis & imperfectionis aliorum fœtuum ipsorumque nouimestrium. Tantum enim abest ut polleant eo virium robore & laudabili corporis habitu, qui familiaris est decimestribus; quin etiam carent musculorum crassitie qua septimestres præditi sunt: id autem fit ex eo quod isti septem menses transegerunt expertes ægritudinis ut loci commutationis in utero. Cæterum septimestres, etsi corpulenti, longè deteriori sunt loco; quia macilescunt ægrotantes illico post ortum, nouimestres è contra corpulenti euadunt, quia conualecunt. Denique si nouimestres fœtus penes magnitudinem conferantur cum septimestribus, illi maiores nascuntur, quia quamquam molles & carnosæ partes contabescant à febre liquefactæ, quia naturâ calidæ sunt: nihilominus tamen solidæ partes omnes, quia crassiores & frigidiores, augmento caloris emollitæ ductiles extenduntur, at penes earum magnitudinem spectatur incrementum. Hæc est prima libelli pars in qua Hippocrates concludit decimestres fœtus esse perfectissimos & maximè vitales, idque probat rationibus erutis ex immediata causis & ipsis fœtibus eorumque nascendi modo.

Sequitur altera pars in qua concludit eosdem fœtus esse perfectissimos, petitis rationibus à causis vniuersalibus generationis & criticæ proportionis. Id autem probat quia circuitus iisdem eademque causæ, simul & semel omnium criseon, ut omnium generationum sunt opifices. Nam deprehendimus embryorum conceptiones in mulieribus, eorumdem corruptiones & abortus, aut partus maturos & laudabiles iisdem corporum cœlestium impulsibus perfici, iisdemque temporum circuitibus circumscribi quibus hominum morbi finiendi iudicantur ad eptam sanitatē vel interitū. Verum antequam Hippocrates educat propositam conclusionem, præmitit diuisionem circuituum quibus hæc omnia fiunt à sole, quia sol omnium criseon ut omnium generationum potentissimus & vnus est opifex.

Hæc autem eadem est cum ea quam nos edocuit, l. de natura hum. nisi quod in illo libro trimembrem diuisionem profert, ibi enim criticos circuitus distribuit in dies, tempestates & annos: in hoc vero libel-

B ij

Hæc par-
ticula di-
ligenter
exponitur
vbi pro-
bauimus
animam
diebus cri-
ticis in-
fundi.

lo quadrimembrem diuisionem adducit, quadragenariorum circuitum præter assignatos enumerans; verum mox eosdem quadragenarios ad dierum circuitum reuocandos indicat. Ac præterea menses loco tempestatum colloeat, quia l. de natura hum. de morborum solutione agitur, tempestates autem aptissimæ sunt eliminandis morbis & inferendæ vi, summa qua pollent efficiendi facultate & contrarietate. In hoc vero libello menses enumerat, quia menses in grauiditate & partu sunt spectabiliore, quam aliæ tempestatum partes. Nam plenilunia similitudine qualitatū vitæ familiarium, calidi scilicet & humidi, embryorum sanitatem fouent & incrementa promouent vbertate alimentī quam venis ingenerant. Hæc auctor ipse docet dum nobis aperit res omnes ab illis corporum cœlestium circuitibus generari & corrumpi, ad perfectionem promoueri aut ab ea deturbari amicarum qualitatū, vel hostilium beneficio. Quia similes & amicæ qualitates alimentis & elementis quibus constamus, quibus viuimus & in quibus assiduo degimus iustæ sanitatem constituunt & incrementa promouent; contrariæ vero morbos & mortes infligunt.

Arist. c. 1.
lib. 1. Meteor.
ecor.

Licet enim conuersio cœli sit vniformis & vbique sibi similis, quia prodit ab opifice uirtutis inexhaustæ, nec vnquam magis aut minus à fine distat. Quin ipse semper est in fine, qui situs est in assidua res omnes sublunares transmutandi functione; & à nulla perfectione proprium subiectum dimouet, ne quidem loco. Nihilominus tamen earatione solis accessus & recessus, statim circuitibus inducit rebus sublunaribus mutationes in contrarias dispositiones. Illæ vero si æ sunt in hostilibus aut amicis qualitatibus quarū vices creberrimæ sunt, & à minimis etiam circuitibus inuruntur. Id autem fit quatenus inferiora quæuis, & animalium corpora parata sunt in peius ruere, vel admittere qualitates quæ sanitatem perficiunt. Res enim elementares à contrariis in sola contraria moueri aptæ sunt, quia nimium distant à summo opifice: ideoque non possunt fieri participes exquisitæ cœlestium regularitatis, & annectere principium motus vnus alterius fini.

L. 2. Phyl.
textu 73.
& l. 2. de
ortu textu
su 49.

Præceptor itaque, posita quadrimembri circuituum criticorum diuisione in dies, menses, quadragenarios & annos, mox incipit expendere sigillatim singulorum vires, & primo quidem dierum. Atque docet primos & septimos dies tum ad morborum iudicationes, cum ad embryorum generationes esse potentissimos. Id autem probat quia septima dies seminum corruptionis & effluuii terminus est, ea enim est circuitus extremus conceptionis & infusionis animæ, qua præsentē non est amplius semen, sed embryon, cuius corruptio dicitur abortus, non ante. Prima quoque grauiditatis dies videtur septimam dignitate superare. Nam prima dies est qua parentum semen excipitur, vnde moriendi

De Septimestri & Octimestri partu.

131

viuendique necessitas, & exordium numerandæ grauiditatis, at in grauiditate vt in morbis, magis quam in vlla alia re, finis ab origine pender. Hic aduertendum Hippocratem non tantum maximam vim primo septimoque diei tribuere, sed etiam docere circuitum mensis multo minus esse spectabilem, quam primum & septimum diem. Nam dicit alios omnes circuitus, qui primo quadragenario continentur, esse minus spectabiles quam primum aut septimum diem, quamquam multi ex illis circuitibus morbos & abortus potenter iudicant; at mensis, quia continetur primo quadragenario, numerari debet inter illos circuitus.

Hinc Hippocrates secundi circuitus critici, qui est mensis, tractationem aggreditur; ac docet eosdem vel similes effectus illis qui quotidie nobis inuruntur impulsu solis, à luna fieri singulis mensibus, seruata proportionem quam mensis habet ad diem velut ad mensuram. Quia dies etsi mense breuior, ipse tamen potior est, quia lunæ circuitus non est spectabilis, nisi propter influxum solis; vnde non aliorum sed synodici mensis vires agnoscuntur, vt plenilunij non aliarum quadrarum. Verum septimus dies criticorum dierum potentissimus est; ideoque septimum plenilunium est omnium pleniluniorum potentissimum, vnde fœtus maturitatem iuuat, vt septimus dies conceptionis opus absoluit. Anno vero qui perfectissimus est circuitus, perfectissima natiuitas, & reliqua vita mensuratur, vt hominem perficiant omnes perfectissimi circuitus. Quo plures & præstantiores causæ iunctis viribus opus aliquod absoluunt, singularum perfectissimis circuitibus, eo maior est impulsus & effectus præstantior emergit. Aliæ particulæ contextus innotescunt ex eorum comprehensione quæ subiiciuntur ad huius opusculi calcem, de perfectione decimestrium.

Interim septimus mensis aliquando sumitur pro septimo plenilunio, vt in his libellis passim; alias vsurpatur pro tertie tempestatis initio. In postremo sensu mensium vis omnino fatiscit post septimum mensem, quia tempestatum virtus excellit initio tertie tempestatis tantum, quod est quoque septimi mensis initium, non ultra. Siquidem vis quartæ tempestatis, iam non amplius tempestatibus attribuenda, sed anno, cuius efficiendi vis à tempestatum facultate dissimilis est prorsus. Septimus itaque mensis, dum pro tertie tempestatis initio sumitur, contrarietate summa morbos exoluit; dum vero pro septimo plenilunio sumitur, similitudine cum pleniluniis aliis omnibus & cum vitæ primordiis sanitates embryorum constituit & incrementa promouet, vt critici dies similitudine qualitarum suos omnes effectus promunt. Omnium enim dierum criticorum vis est consimilis, eademque ratio quæ pleniluniorum ad se inuicem & ad vitæ principia, si quis eorum tra-

R. iii

rationem prosequatur ratione proposita de primo & septimo, quos exempli causa subiecit Hippocrates, quia quod incipitur à primo die promouetur à septimo, collatisque symbolis à consequentibus ordinis eiusdem perficitur.

Hinc est ut dierum quadragenarii, qui tertium circuitum criticum constituunt, principem dignitatis locum mereantur in embryorum perfectione. Puellus enim qui primum quadragenarium salutariter transigit, hic effugit abortuum discrimina quæ frequentissima sunt in eo temporis intervallo: non autem qui primum mensem euasit. Abortus vero plures contingunt primo quadragenario quam sequentibus, quia post illud tempus, adepto robore, puelli firmiter hærent ad instar fructuum, singulasque partes vltima conformatione plane distinctas habent. Quamquam marium membra perfectius exornata deprehenduntur, foemellarum vero deterius; quia frigus & humiditas, quæ sunt qualitates inertes, æque dominantur in principiis puellarum generationis, ac in matre. Muliebre semen humidius ab infirmo calore nec facile nec cito terminatur.

Non afficimur à consuetis, nec à propriis aut à similibus; quia similitudo est impedimentum naturale actionis, etenim quidquid agit, agit in dissimile similitudinis inducendæ causâ, qua præsentē non est cur operetur. Ea propter sola mulierum genitura, licet omnium membrorum vim formatricem contineat, in utero proprio recepta nihil quidquam molitur. Eadem virili semini foemellæ generatio permixta vix ac ne vix quidem promouetur ab uteris facultate segnius operante, quam dum vires exerit in semina sexus dissimilis. Sic aer ambiens & locus omnis, qualis est uterus quodammodo dissimilis esse debet naturis in eo profuturis & alacrius operantibus. Atque ut ager idē, seruata paritate, diuersæ facultatis plantas alit feliciter, quam plurimas eiusdē speciei. Sic muliebris alius, quæ cellus alitrix ac veluti præsepe foetus utrisque matris, dissimiles succos foetui facilius suggerit, quam similes matri necessarios. Ipsa quippe similibus alitur quos eiusdem sexus foetui præcipit, & excrementicios suppeditat, foetui quoque nutriendo ineptos. Ideo præter imbecilliorē calorem, puellarum membra serius articulantur, propter infeliciorem nutrituram. Ipsaque mater ab excrementorum colluue deterius habet, & à partu plurima superfluit, quia quæ sunt heterogenea matri, foetui quoque sunt heterogenea. Quare vix adeo probe coloratur ac ea quæ matrem gelit, quem matri dissimilia laudabiliter alunt; quia mater & foetus mutuam sibi præbent opem, quæque nocitura pelluntur à matre, trahuntur à foetui similia sunt. Ita nutritio marium perfectior est vtriusque conspiratione & commodo; ac ipsorum partus plerumque tardior est, quia vix illis deficit alimentum.

Arist.
probl. vlt.
sect. de cœ-
peramen-
tis regio-
num.
Hipp. lib.
de hum. &
Arist. 1. 1.
de part. a-
nim. ca. 3.

laudabile. Fœmellæ contra fere semper præcoces & macilentæ prodeunt in lucem, propter inopiam succi laudabilis & alimenti spirituosius, cuius commeatus intercipitur ab excrementorum colluie. Quapropter quæ marem gerit intenso calori refrigerando facilius sufficit respiratione libera, quam violentâ remisso calori quæ fœmellam.

Vbi vero puellæ prodierunt in lucem, pubertatem celerius attingunt, opportunitatem generandi & rationis usum iustamque magnitudinem quam mares. Quia corporis vniuersi perfectionem, singulorum quoque partium quæ totius integritatem complent earumque functionum perfectio comitatur. Huius conditionis sunt veneris & rationis usus, mulieres enim corporis & naturæ suæ summam perfectionem cito assequuntur, quia sunt vitæ breuioris indeque singulas ætates breuiiores habent. E contra semen ex quo mares creantur, longè calidius & grandinosius est, compactiorisque molis. Quia semen masculum diligentissime conficitur à testiculo dextro, ex sanguine quem per seminalia vasa dextra sinistris ampliora & calidiora prolestat, non ex illuiei serosa ductu, sed ex ipsis fontibus, ideoque fugitur & excipitur ab uteri latere dextro potius quam à sinistro, propter analogiam qualitatum quibus consentiunt. Quia dextrum latus uteri solidius est, calidius & plurimo sanguine bilioso perfusum, quo fetus masculus alitur, ut ea de causa mares sint calidiores, solidiores & biliosiores quam fœmellæ. Quapropter mares citissime compinguntur & movent, ut ex ipsis præstantissimi possint oriri septimestres, propter impetus eorum tunc temporis vehementiam. Quod si conatus ille fiat irritus, recrudescit & insurgit eorum vigor, cæterisque longè grauius ægrotant, ideoque serius conualescunt, & decimo tantum mense nascuntur. Inde quoque propter corporum soliditatem, difficilius extenduntur & incrementum capessunt in omnes dimensiones. Etsi propter innati caloris robur & humidi primigenij copiam diutius & ad liberaliorem proceritatem augeantur, ac serius iustæ magnitudinis limites attingant. Hæ sunt causæ propter quas mares ad vitæ diuturnitatem omniumque functionum præstantiam optime comparati sunt, maxime vero dum virosum victus legem fideliter observant.

Insuper Hippocrates in hoc libello persequitur tantum tractationem quadragenariorum qui maxime sunt spectabiles & puellis mutationes insignes pariunt. Vt vero primum septimumque diem, ac deinde primum septimūq; mensem maxime spectabiles esse docuit, sic & primum septimumque quadragenarios. His addit sextum quem vocat alterum, quia post primum numeratur & tyrannicus est, ut sextus dies plerisque funestissimus, propter Octimestrem afflictionem, quam docet, ut supra notatum, libelli totius argumentum præbuisse. Hæc enim non

Part. ante-
penult. &
ultima
sect. 2. l. 6.
Epid.

Κινητή
ἐμμενῶν
part. pe-
nult. eius-
dem sect.

octimestrium modo, sed & aliorum omnium foetuum perfectionis aut imperfectionis index & causa est. Septimus autem quadragenarius est ille quem tertium vocat, quo pueri nascentes, etsi laborauerint, postquam effugerunt sexti quadragenarii tyrannidem & iactationem, longè robustiores ac sensibiliores esse deprehenduntur illis qui septimo vel octauo mense oriuntur. Tunc enim primum lumen & sonos percipere incipiunt, fungique sensibus qui mediis externis indigent, ut omnia diiudicare videantur primo statim post partum die. Quasi tempus illud exornandis omni perfectionum genere foetibus opportunissimum sit, & summa generandi, ut soluendi morbos facultate praeditum. Quapropter foetus omnium perfectissimi sunt, quibus iste quadragenarius integer vires omnes contulit, antequam pericula partus aggrediantur. At ante septimum quadragenarium foetuum facultates obtunduntur mucosa excrementorum illuie, ideoque praecaloris infirmitate pereunt illi partus ærumnas ferre non valentes. Hoc exemplo liquet res omnes elementis in eadem constare, quæ coelestium circuituum viribus contrarias mutationes fortiuntur. Atque ideo contrariis variegata qualitatibus, & innumeris mixtionum modis distincta, successu temporum dissimiles formas admittunt variasque proferunt ideas. Hæc euidentius elucet in animalium corporibus, quæ nunc has nunc illas dotes impulsa coelestium celerius in lucem promunt propter fluxilitatem & easdem mox amittunt ut novas induant. Ultimo denique loco præceptor pergit ad anni tractationem, qui quarta species est circuitus generatiui & critici. In hoc autem annorum circuitu primum septimamque maximè spectabiles esse docet, ut in aliis circuitibus superius enumeratis semper obseruandos iussit primum & septimum, seu diem, seu mensem, seu quadragenarium. Ac primum quidem quia primus annus continet multas occasiones quibus inimicæ qualitates omnes morborum effectrices foetibus imprimuntur, simulque continet eas quæ sunt opportunæ constituendis embryorum sanitatibus & incrementis eorum promouendis. Quia complectitur omnes nobilissimas temporis proportionem, siue plenilunia spectemus, siue dies eorumque septenarios & quadragenarios ipsasque anni tempestates. Ac proinde foetus qui dotibus illis omnibus exornati, & contrariis qualitatibus omnibus etiam vehementissimis agitati prodeunt in lucem, perfectissimi sunt & robustissimi. Septem vero annis sæpius recurrunt eadem vires, quæ puerorum corpora incrementi capacia variis rationibus afficiunt, eaque disponunt ad nouas perfectiones augmento caloris excipiendas. Ita maiores ac solidiores dentes sufficiuntur loco molliorum, quibus vberiori ac solidiori nutritioni deinceps validius incumbunt.

Expositio

Expositio Libelli de Octimestri partu.

HIPPOCRATES hunc libellum non exorditur ab enumeratione temporis quo foetus Octimestres constant, ut superiorem de Septimestri partu. Quia foetus isti nulla pollent critica temporis proportionem, quodque deterius est, foetus octauo mense nasci, est eos grauius aegrotantes altero morbo funeris auctore corripere. Præterea nullum est peculiare huius libelli argumentum, præceptor enim concludit easdem propositiones quas iam probauit libello de Septimestri partu. Verum quia supposuerat nascituros foetus demittere caput, nunc luculentius probat inuersionis illius necessitatem, tum cætera deinceps persequitur & diligentius confirmat. Sic itaque ratiocinatur; tantum abest ut Octimestris partus sit perfectissimus, quin imo videtur imperfectissimus omnium, ut ne quidem sit vitalis. Id autem probat propter duas insignes mutationes repentinas, eam scilicet quæ fit in utero, dum septimo mense foetus inuertitur, & alteram quæ partum comitatur & subsequitur. Illis enim ambabus, simul & semel nullaque temporis intercapedine, ferendis Octimestres puelli sunt impares; quia prioris afflictione debilitatis altera superuenit, quæ longè vehementior est, & sola per se tenellum foetum malis obruere potest. Siquidem decimestres ipsi qui septem quadragenariis constantes erumpunt, & sunt maximè vitales, vix superesse possunt. Licet enim perfectissimi sint, quia septimus quadragenarius integer omni perfectionum genere foetibus exornandis opportunissimus est, ideoque multum proficiunt à primo illius die. Multi tamen occumbunt in partu & à partu, quia paucò tempore coguntur subire mutationes insignes, quarum vehementiam mors plerumque consequitur.

Hinc auctor incipit vtriusque mutationis magnitudinē & ineluctabilē necessitatē demonstrare. Ac primo quidem mutationis illius periculosa, quæ septimo mense familiaris est omnibus puellis; & ex qua grauius laborare incipiunt, dum resolutis membranis demittunt caput, & inuertuntur in utero. Istam vero mutationem probat ex historia anatomica omnium animalium perfectorum, quorum foetus circa conceptionem & quandiu sunt immaturi deprehenduntur intra uterum habentes elatum caput, & versus superiores matris partes constitutum. Atque potissimum ex anatomica inspectione diligenti mulierum grauidarum, quarum foetus nondum maturitatis tempus attigerunt. At omnium quoque animalium & hominis foetus ortu naturali & legitimo proijciuntur in lucem præuio capite, quia partus hic vnus est naturalis &

C

familiaris omnibus pene parturientibus. Ideoque necesse est foetus omnes ante partum naturalem corpus inuertere ; quia dum puer erumpit in lucem præuio capite, tum corporis illius partes obsequuntur, neque sunt impedimento propter flexibilitatem. Caput enim verticis acumine sibi reliquoque corpori viam parat, & illius ossa laxis harmoniis distincta facile cedunt in angustiis vteri. Ipsa quoque brachia nullum præstant offendiculum, totusque thorax subsidens contrahitur & angustiori meatu transmitti potest. Præterea foetuum pedes implicari non possunt umbilico, quia laxissimus est, & intervallo minimo distant. Ipsique propter tenuitatem hæere non possunt in amplitudine locorum inani, dum caput & humeri deorsum feruntur. Adde pedes innixos vteri fundo corporis truncum facilius excludere.

Dum vero puellus erumpit in pedes, tunc extensus erigitur, ideoque superiora corporis gravitate qua pollent inclinant in alterutrum latus vteri decumbentia, versiones in vtero vocat Hippocrates, à quibus membrorum & spinæ distorsiones similiaque pericula. Ita crebræ circa puellorum ceruicem umbilici reuolutiones deprehenduntur in huiusmodi partu, à quibus miserrimè strangulantur. Quia pueri caput inclinat potius in eam vteri partem cui iecur vterinum affigitur, & cui umbilicus coextenditur ; eaque propter facile contingit umbilici reuolutio circa ceruicem vel brachium, quarum prior funesta plenè est. At si fiat umbilici reuolutio circa brachium, tunc ipsum rigidum manet umbilico contrahente, indeque matrem vehementer vellicari, & grauiter ægrotare necesse est, ac ipsum foetum suffocari propter umbilici compressionem, vel saltem longè difficiliter erumpere. Nam dum præuiis pedibus editur, nisi facultas expultrix vteri munere suo strenuè fungatur, tum foetus inpingit in costas & pectus, aut hæret humeris & inferioris maxillæ basi. Itavt plerique prodeant in vtero nati morborum semina ex quibus alij moriuntur, alij conualescentes evadunt.

Nam quicumque foetus ex vtero præuiis pedibus facilè tutoque prodeunt, erumpunt propter vehemens solius expultricis vteri robur ; quia foetus moliri nequeunt impetum nisi pedes innixos habeant, & expeditum sit principium motus. Vnde partus omnis in pedes opus est vni vteri, foetu nullomodo conspirante. Præterea foetus ex hoc partu nunquam prorsus incolumis emergit, quia necesse est placentam vteri parietibus adhærere, quousque totum corpus ipsumque caput erumpat. (alioquin enim obrueretur illico lochiorum illuvie.) Ideoque foetus aëris commercio frustratur aliquandiu, præterea quod umbilicus ab ipsius mole comprimitur in angustiis vteri. Atque hinc in vniuerso puelli corpore tumor œdematosus exoritur, quia calor refrigerij defectu marcescens & elanguidus humorem proprium resoluit in halitus.

Illi vero patiunt inflationem quæ plerumque viam sternit lethalibus morbis in quos fœtus incidunt, nisi recreato calore natio tumor subfidat ante diem tertium vel paulo serius.

Demonstrata necessitate mutationis quæ septimo mense contingit omnibus puellis; atque mutationis alterius repentinæ quæ partum comitatur, Hippocrates deinceps agit de magnitudine mutationis partus consecutariæ, quæ posteriori continua pro vna & eadem numeratur ab auctore, qui singulas illius partes recenset. Harum prima spectat ad alimenta nempe lac, aërem & similia, quorum vires alienæ si quæ sint, hæ naribus & ore penetralia subeunt. Cumque debeant exhiberi quæ neque qualitatibus neque copiâ deficient aut exuperent, ea longè plura sæpius ingeruntur. Itavt præ copia variaque puerilis corporis constitutione cogantur remeare per os aut nares, deglutitionis & organi defectu; vel imbecillitate facultatis incocta deiciantur. Elegantissima quibus auctor exponit alia capita repentinæ mutationis istius evidentiæ sunt in contextu.

Hic observandum diligenter insigne artis & naturæ discrimen; hæc enim non modo puellum creat, sed & inculcata sanitate beare solet imperfectissimos; ars autem quos excipit robustissimos, ægè conseruat. Itavt naturæ moderaminis in artis humanæ moderamen commutatio frequentissima sit mox natorum interitus causa. Nec mirum natura quippe est vis & character diuinitatis rebus omnibus corporeis impressus. Quapropter diuina illa ratio res omnes ad amissim perficit, absq; vlla deliberatione vel ratiocinio. Sic instinctus omnes missa quavis deliberatione, quia prodeunt à natura, determinant animantes ad obeundas functiones; has enim summa sagacitate semper exercent ex impetu, & citra errorem propositos fines assequuntur. Id in omnibus earum functionibus, at maximè in editione ac educatione foetuum observatur. Humana vero mens, perfectæ licet artis ope instructa, plerumque ratiocinatur & deliberat. Hæc autem supponunt inscitiam quia fiunt ad eligenda media & rationes, ad ignotæ veritatis comprehensionem necessarias, & ad incerti finis consecutionem, vnde erroris locus. Ideoque nullus est artifex qui non hallucinetur aliquando, peritissimus est qui minimum. Quapropter artes omnes instinctibus & naturæ moderamine sunt longè inferiores. Quare sagacitas humana nullâ vnquam diligentia potest assequi excellentiam qua perficiuntur ea quæ naturâ constant. Atque ideo multo deterius agitur cum fœtu dum regitur hominum etiam sapientissimorum prudentiâ, quam dum res illius administrantur à natura. Recensque natus non eget exiguo virium robore, quo se vindicare possit incolumem ab erroribus quibus adeo frequenter peccatur in eius commoda.

Cæterum quia Hippocrates supposuerat multas calamitates invadere puellios ex vmbilici compressione, præceptor huius rei rationem nunc subjungit. Fœtus enim non potest incolumis alimentorum com-
 meatu vel minimo tempore destitui. Horum autem benignitate frui-
 tur vnius vmbilici beneficio; quia solus vmbilicus ex omnibus corporis
 partibus adhæret vtero, dum meatus alij quorum ope puelli fruuntur
 alimentis prorsus occlusi conuiuent; nec interhiant vlla ratione prius-
 quam fœtus perfectè maturus in procinctu sit ad erumpendum in lucem.
 Tunc itaque primum fit repentina meatuum aliorum referatio, vmbi-
 licus autem deinceps inutilis marcescit & occluditur. Vtque maturi
 fructus arborum decidunt, quia pediculo non amplius alliciunt ali-
 mentum quo non egent. Sic planè perfecti fœtus alimenta respuunt
 quæ sua non sunt, sed immaturis tantum conueniunt. Ac propterea
 tunc marcescit & occæcatur vmbilicus; alij vero meatus referantur,
 vt fœtus alimenta, quæ perfectis animalibus toto vitæ cursu necessaria
 sunt, ingerere & eiectiones excrementorum moliri possint. Tunc enim
 triplicis alimenti perfectas habent officinas, in quas expetita singula
 distribuuntur, & excrementorum distincta conceptacula in quibus
 eliminanda colliguntur, vt singuli ciues in propria tribu. Præceptor ex
 dictis innuere videtur non alimentorum modo, sed etiam meatuum quibus
 alimenta deducuntur, commutationem repente fieri, proindeque pe-
 riculosè. Licet enim fœtus à septimo mense, quo primum perfecti
 sunt, natibus & ore minimum quid aëris alliciant; nihilominus tamen
 id superioribus eorum partibus tantum sufficere potest, quia tum mini-
 mus est illius vsus. Vbi vero partus imminet, vteri contractione vehe-
 menti planè tollitur aëris externi com meatus; vsus autem insigniter
 adaugetur in matre & fœtu. Vixque duci potest aër nisi plane fuligi-
 nosus in summa refrigerij necessitate. Quare si qualiscumque est in-
 tercipiatur, vmbilici compressione vel momentanea, fœtum suffocari
 necesse est.

Hippocrates itaque demonstratis aliorum fœtuum defectibus tan-
 dem concludit, vt in libello superiore, præstantissimos esse fœtus con-
 nutritos perfectissimis solis circuitibus. At omnium circuitum perfe-
 ctissimus est annus, is enim nō modo propriis viribus excellit, sed etiam
 continet aliorum circuituum perfectissimorum virtutes. Ita continet
 septem dierum quadragenarios, siue quatuor septenariorum denarios,
 aliosque circuitus omnes perfectissimos. Isti vero fœtus iidem sunt qui
 vulgo decimestres & vndecimestres appellantur, qui septem dierum
 quadragenariis eodem modo constant, quo septimestres semianno.
 Illius ergo summæ decimestrium perfectionis opifex est annua reuolu-
 tio, hæc enim quatuor primas qualitates binas inuicē sibi succedentes,

& ad summum gradum prouectas continet. At in illis qualitatibus posita est omnis contrarietas aut similitudo. Ideoque annus parit in vnoquoque summam similitudinem & perfectionem vitæ principiorum, eademque impugnat summa contrarietate. Verum similitudo perfectissima cum vitæ primordiis est opifex inculpatissimæ sanitatis; & quantum fieri potest promouet incrementa molis & virium. Summa vero contrarietas alteratione corruptiua lethales morbos & mortes infligit. Quapropter foetus qui summæ contrarietatis illius vires eludere valuit, & antiperistasi facta confirmatus qualitates amicas succosque similes colligere contrariis obistendo. Ille tandem recurrentibus propria tempestate quam simillimis humoribus & qualitatibus amicissimis, quibus vberissime foueri & augeri potest, robustissimus erumpit.

Præterea singuli solares circuitus etiam minimi, continent omnes qualitates quæ sunt vnicuique; viles aut aduersæ. Ideoque foetus robustissimus est & perfectissima proportionem constat qui valuit à circuitu solari perfectissimæ proportionis utilitates omnes carpere & à contrariis immunis fieri. Generatiui siue critici dies similitudine qua pollent inter se & vitæ principia generationem promouent. Illius enim fundamenta iaciuntur à primo grauiditatis die quo semen admittitur. Ac proinde generatiui siue critici dies omnes, qui numerantur ab illo die, sensim commissis symbolis & conglobatis similium qualitatum succorumque viribus, adaugent foetus & perfectissimos tandem constituunt perfectissimis dierum circuitibus; Hi vero sunt septem quadragenarij, siue quatuor septenarij denarij, quibus à similibus utilitatem carpere valuerunt, & à contrariis immunes fieri.

Res omnes viuentes amicarum qualitatum familiaritate, succorumque similium appositione capeffunt incrementa molis & virium, quando earum mollities ac humoris primigenij copia & sequacitas id permittunt. Dum vero corpora viuentium natiui caloris assidua functione ficcata, non modo reluctantur extensioni, sed etiam multum refrixerunt; tunc ea defectu caloris & spirituum minus obistunt contrariis & humiditatis excessum colligunt. Verum generatiui circuitus omnes humiditatem & alias qualitates, vniuscuiusque vitæ propter idiosyncratiam familiares, perennitate recursus in omnium viuentium corporibus inducunt & instaurant, quare generatiui circuitus res omnes viuentes augmenti capaces promouent, & easdem senescentes interitu naturali perimunt iisdem qualitatibus & inducto humiditatis excessu. Præterea contrariæ qualitates reciproca & necessaria successione vigent iisdem circuitibus quibus amicæ, quia motus omnis fit à contrariis terminis in contrarios; eodem die vigent calor & frigus, humor & siccitas; singuli quippe circuitus qualitates omnes continent. Ac pro-

propterea viuētiū vires sensim læduntur & euāescunt iisdem circuitibus quibus apicem naturæ suæ perfectionis attigerant. Nam quæ non possunt appositione similium proficere, neque contrariis æquo Marte reluctari, ea sensim læduntur ac obruuntur humiditatis excessu: & quo sunt imbecilliora magis admittunt qualitates aduersas. Ideoque res omnes senescentes longe magis offenduntur, & tandem occumbunt interitu naturali circuitibus criticis, non alio tempore.

His principiis & rationibus innixus Hippocrates admirabilia quædam theoremataprotulit quæ manifesta sunt ex superioribus, & ratio-
cinio se consequuntur vt contextu; quapropter appositissimum videtur
ea nunc subijcere. *Facile est certo prædicere naturales interitus aut magnas*
agritudines, quia quæcunque moriuntur interitu naturali, ea non solum die
& mense critico moriuntur, sed & anno. Hic obseruandum diligenter Hip-
pocratem menses inter corruptiuos, vt inter generatiuos circuitus nu-
merare; quia mensium id est pleniluniorum vires ac circuitus in scæti-
bus, & in his qui vergunt ad interitum naturalem potissimum vigent;
propter humiditatis excessum quem rebus omnibus inducunt. Immi-
nentis autem mortis vt ortus, aliarumque rerum omnium spectabilium,
indicia quædam prælucere debent. Verum naturalis interitus immi-
nentis indicia nulla certiora sunt, quam iacturæ naturales ac sponta-
neæ facultatis alicuius ac potissimum visionis, quia propter imbecilli-
tatem caloris & eximiam organi structuram prima perimitur. Quare
mors breui futura prædici potest quibus ætate prouectis, sponte sua, sensim
visus obleditur. Quod si labes ista contingat anno critico, vereri decet utro-
que nomine funestam crisin. Siquidem signa, quæ circuitibus criticis
elucet, certiora sunt quia prodeunt à causis vniuersalibus & ab aëre,
cuius infestæ virtutis proximo circuitu redituræ necessitas est inelu-
ctabilis. Quod si æritas anno minimè critico, dieque minimè critica contingat,
ideoque non ab vniuersi natura, sed à victus legis errore, vel à causis
fortuitis, quarum impetus præcaueri & eludi possunt. Nihilominus ta-
men necesse est oppetere mortem naturalem die critico, quia circuitus critici
pollent qualitatibus ad summum prouectis, in quibus vis inferendæ ne-
cis. Omnium vero circuituum potentissimus est tertianus, septimus enim
dies ideo potentissimus est, quia triplicis ternarij conglobatas vires
continet. Ita triplex septenariorum ternarius componit annum cli-
maticum qui frequentissimus est futuræ mortis index. Homo die-
rum septenario constitutus capisset incrementa molis & virium simili-
tudine septenariorum qui consequuntur. Vtque critica dierum vis ex-
tenditur ad ternarium quadragenariorum, siue ad viginti & centum
dies; sic triplicatus idem numerus per septenariorum denarios septem

Lib. 2. E-
pid. lect.
vlt. f. 318.
v. 17. &
seq.

Causas ex-
ternas om-
nes ad tres
reducunt,
nempe ad
ambientis
constitu-
tionē, na-
turam co-
mune vo-
ca, dietā,
& impetū
violentū,
de quibus
tractatu
nostro de
crisibus f.
5. v. 23. &
seq.

Notius
quadra-
ginta die-

componit annos, qui iunctis viribus incrementa puellorum insigniter promouent; quia dies & anni critici, eorumque septenarij pollent summa similitudine cum principiis vitæ vniuscuiusque peculiaris viuentis suo influxu generati.

rum septenarij, siue trecentum sexaginta dietu septenarij. de principis ad calicem.

Nascentia proficiunt ab iis quæ contraria sunt, & ab iis quæ similia vitæ nostræ primordiis. Quæ prona ruunt ad interitum naturalem, læduntur ab vtrisque; læduntur à contrariis quia minimè moliuntur antiperistatim. Verum eadem magis offenduntur à similibus, quia senectus ad humoris excessum procliuvis est; humiditates enim congerie quas propter imbecillitatem caloris nec coquere & apponere potest nec excludere. Ideoque humiditates illæ suâ copiâ calorem tandem obruunt, aut extinguunt socio frigore, nisi concepta putredine calor insitus ab extraneo dissoluatur & marcescat. Hinc senes interire solent hyeme & vere, longèque melius habent æstate & autumno, quandiu nondum vigent frigus & pluiæ, quia siccitate reprimuntur humoris excessus, quo flaccida mucosaque senum corpora superfluunt. Senectus enim contingit imminutione caloris & ignis recessu, quem sequitur humiditatis aquæ dominium, præterea in senectute, siccitatis quæ viget in ætate virili, mutatio fit in contrarium. Senes itaque magis offenduntur à calidis humidis, à quibus ea quæ nascuntur ortum & augmentum assument; pueri siquidem vere florent & à calidis humidis omnibus proficiunt. Sed humiditatis dominium, proprio cuiusque respectu, recurrit singulis circuitibus generatiuis & criticis, ut probatum. Proindeque naturalis interitus contingit à circuituum criticorum facultate quæ manifesta puerorum incrementi causa est. Siquidem puelli septimo dierum quadragenario perfectissimi nascuntur, multum proficiunt anno septimo, multoque magis incrementa capessunt aliis annotum septenariis.

Aph. 18. l.

Lib. 1. de

dieta vbi

plura de

atitibus

f. 88. v. 25.

& seq.

Aphorif.

laudato.

Libellus iste tandem concluditur solutione difficultatis de puellis vndecimestribus exponenda proximè sequenti appendice; interea tamen particulæ contextus auctoris nunc expendendæ sigillatim. Hippocrates itaque præmittit quatuor hypothesef, quarum prima est quod exacta purgatione consuetum sit mulieres excipere semen & concipere, licet aliquæ concipiant extra tempus illud: sed rara non sunt artis. Innuere quoque videtur quamquam subtraherit secundas mulieres euacuari circa plenilunium. Ut enim vere & æstate contingunt hæmorrhagiæ iuuenibus, sic ab analoga facultate plenilunij contingit, ut plurimum, menstrualis hæmorrhagia secundis & probè temperatis mulieribus. Impuræ vero, quales plerumque steriles & vetulæ, repurgari solent extra plenilunia, ut autumno senes & melancholici dysenterici & hæmorrhagia crebro corripiuntur. Quia pleniluniis ut vere

Libro 1. de

morbis

mulier. f.

2. 9. v. 27.

& seq. &

alibi passim.

Li. de natura hum.

f. 14. v. 13.

sanguis exuperat, aliis verò tempestatibus & Lunæ quadris humores
 alij singulis analogi. Secundo supponit minimum tempus quo fœ-
 cundæ mulieres euacuari possunt esse trium dierum, licet aliqua mul-
 to diutius & septem diebus repurgentur. Hæc hypothesis planè fal-
 sa deprehenderetur à sedulis obseruatoribus, nisi primæ tertięque diei
 particulas pro diebus vsurpemus: quod sane fieri concedendum si diei
 particula totius mensis, imo tempestatis vnus vires contineat, vt ipse
 docuit libro de septimestri partu. Tertio supponit nouilunium esse diem
 proxime, fereque trigessimam synodici mensis partem, quia trigesima
 pars semidiei deficit: duos vero dies fermè, decimam quintam mensis
 partem componere: sicque tres dies, quæ minimum purgationis tem-
 pus constituunt, esse decimam mensis partem. Hinc agnoscitur Hip-
 pocratem nunquam computasse per menses solares, quos ne quidem
 nominauit vllibi, licet aliquando Græcos menses appellauerit, vbi non
 agitur ex professo & exquisitè de criseon & partuum causis ac periodis
 opificibus. Alioquin enim per soles siue dies, per septenarios aut se-
 ptenarios denarios: aut per quadragenarios computat; verum vbi-
 que per synodicos menses etiam hoc loco. Quamquam Laurentius
 abusus sit hoc textu quo probat Hippocratem computasse per triginta
 dierum menses, sed erroris illius causa fuere duo commata posita an-
 te aduerbia, *proximè & ferè*; quæ postponi debent. Quarto supponit
 embryorum conceptionem fieri non posse minori tempore quam trium
 dierum; quia conceptionis tempus est æquale tempori quo muliebria
 profunduntur; minimum verò tempus muliebrium profusionis est trium
 dierum. His positis concludit vt infra demonstratur.

Sect. 3. l. 2.
 Epid. f.
 316. v. 16.

A P P E N D I X.

Plenilunia Sola spectari.

SEPTIMESTRES fœtus fieri dicuntur ex centum diebus &
 octoginta duobus, cum dimidio diei & diei particula. Quia nu-
 merus ille dierum continet semiannum cum diei particula. Idem-
 que dierum numerus continet septem plenilunia, si contingat vt re-
 ceptio seminis fiat initio plenilunij. Simili quodammodo computatio-
 ne exponenda prognosis difficillima de nascituro fœtu septimi mensis
 initio. *futuris septimestribus labores*, id est motus & agitationes, *con-*
tingunt circa tertium & quinquagesimum diem grauiditatis. Quia licet
 ille dierum numerus tres menses integros aut tria plenilunia non con-
 tineat, istamen dierum numerus attingere potest tria plenilunia suis
 extremis, primo scilicet & vltimo die. Nam si receptio seminis fiat
 vltimo

Initio l.
 de septi-
 mestri
 partu f. 44
 v. 20.

Sect. 3. l. 2.
 Epid. f.
 316. v. 24.

De Septimestri & Octimestri partu.

25

ultimo die plenilunij, computari debent octo dies illius primi mensis; alter numeratur integer; tum denique computandi quindecim dies è tertio mense, quibus tertium plenilunium attingitur, itavt dierum summa sit trium & quinquaginta. Primus autem puelli motus tertio mense percipitur, ex omnium consensu.

Sic vbi Hippocrates dixit, *in undecimestri partu, minimam partem suam debere pro toto mense*, id non debet intelligi de minima parte cuiusvis quadræ, sed de minima parte solius plenilunij. Siquidem novimestres foetus ipsi dici possent undecim mensibus lunaribus constare, quia novem menses solares continent quatuor dies cum dimidio supernumerarios; unde novimestres foetus amplecti possunt aliquot dies lunaris primi mensis desinentis, & aliquot dies undecimi mensis incipientis. Intelligi vero sola plenilunia manifestum fit expositione subiecta textus alterius quo tota difficultas agitur & soluitur ab Hippocrate. Puelli qui fiunt ex septem quadragenariis dicuntur undecimestres; quia dum semen excipitur circa finem primi plenilunij, puelli quodammodo fiunt ex undecim pleniluniis. Siquidem primi & ultimi septem quadragenariorum dies non comprehendunt undecim plenilunia; illi tamen hæc attingunt si septem quadragenariis tempus fluoris & conceptionis addas. Nam inter ultimum diem plenilunij unius & primum diem alterius comprehenduntur duo & viginti circiter dies. Quare si ex illo dierum numero detraxeris septem vel octo dies eorum qui necessarij sunt & ad purgationem mulieris & ad embryj conceptionem, supererunt ad legitimum puelli tempus quatuordecim tantum dies cum dimidio, qui novem mensibus lunaribus intermediis & integris additi perficiunt ducentum octoginta dies, siue septem quadragenarios.

Hippocrates sect. 3. lib. 2. Epid. dubitanter proposuit, *An novem menses numerandi sint à purgatione mulieris, id est à receptione seminis, vel à die conceptionis*. Quia deprehenderat aliquas graviditates, propter quas, libro de alimento, trecentum dierum foetus numeravit, excedere septem quadragenarios, quos existimabat esse postremum gestationis humanæ circuitum, sicque leges criticæ proportionis infringi. Hippocrates multum laboravit ut se expediret ea difficultate, nihilominus tamen illius solutionem docet computando, non à die quo purgatio muliebris incipit, nec à die quo desinit & semen excipitur, sed à die conceptionis, foetus enim conceptio, quæ pendet ex organorum sufficienti dispositione ad vitam, nunquā fit ante diem tertium post receptionem seminis; licet plerūque multo serius & septimo die fieri possit, tū propter humiditatem quarundam mulierum, tum propter seminum virilium frigiditatem. Quapropter cum tempora muliebrium profusionis & foetus conceptionis æqualia sint, & plerūque mulieres repurgari soleant circa pleni-

D

Lib. de Se-
prim. par-
tu f. 45. v.

3.

Ad calcē
lib. de O-
ctimestri
partu f. 47
v. 35. &
seq.

lunium; eadem semen excipient circa finem plenilunij, concepturæ dies aliquot, plures aut pauciores ante lunæ coitum. Quare si computatio septem quadragenariorum fiat à die conceptionis, necesse est eos quadragenarios comprehendere tot fere dies ex vndecimo plenilunio, quot diebus illæ mulieres conceperint post primum plenilunium.

Vndecimestres huiusmodi rarissimi sunt, quia puelli ipsi qui constant septem quadragenariis à receptione seminis admodum rari sunt. Ideoque multo rariores sunt illi quorum gestationis circuitus extenditur ad septem quadragenarios, etsi computatio fiat à conceptione. siquidem generatio huiusmodi puellorum longissima est, ideoque suis extremis attingit vndecim plenilunia. Ea quippe generatio continet septem quadragenarios cum septem diebus, vel etiam pluribus ad quatuordecim; quia longissimum fluoris tempus in secundis mulieribus extenditur ad septem dies; atque ideo totidem dies alij computari possunt ad feminum in utero præparationem, antequam conceptio perfecta sit. Hippocrates addit muliebrium profusionis tempus, quia locorum purgatio numerari debet inter dispositiones conceptionis, quæ licet minime contineantur vero tempore gestationis fœtus, conducunt tamen ad illius generationis opus absolvendum. Ipsa quoque feminum præparatio censeretur extra septem quadragenarios propriumque gestationis tempus, & inter conceptionis dispositiones numerari, quia nondum est fœtus, quandiu feminum remanet idea.

Lib. de se-
primæstri
partu f. 44.
v. 47.

Sic ubi sextum quadragenarium vocat octauum mensem, quia mensis octauus integer in illo quadragenario semper continetur, & est eius præcipua pars, ait; *Mensis autem octauus non solum est tempus illud, scilicet triginta circiter dierum, sed & assumi debent dies aliquot à mense septimo & à nono, nec non ab anno.* At impossibile est sextum quadragenarium à nono mense vllum diem sumere, nisi per nonum mensem intelligamus nonum plenilunium, nonus enim mensis integer continetur septimo quadragenario, nonum vero plenilunium contineri potest sexto quadragenario, sex enim quadragenarij continent octo menses solares completos, qui constant ducentum quadraginta diebus. Itaque ut manifestum sit quomodo sextus quadragenarius contineat nonum plenilunium, intermedij septem menses lunares synodici numerandi sunt integri, continentque ducentum sex dies cum dimidio; supersunt ergo triginta tres dies cum dimidio, ut primum vltimumque plenilunium contineantur. Horum quindecim continent primum plenilunium quo potest incipere graviditas; supersunt igitur vndeviginti circiter dies, quorum beneficio nonum plenilunium contineri potest sexto quadragenario & octauo mense solari.

Insuper hæc veritas longe luculentior efficitur expositione quatuor

huius libelli contextuum qui connexi lucem sibi præbent inuicem. Primus est nunc plures nunc pauciores dies è septimo mense accedunt ad sextum quadragenarium, quia foetui semper tyrannicus est. 2. Nam cum septimo mense membrana laxantur, tum foetus, demisso capite, sedem mutat & inuadunt labores qui circa octauum mensem & sextum quadragenarium fieri dicuntur. At semper & nunquam nisi 3. Perfecto maturoque foetu resolvuntur membranae in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum spicarum membranae laxantur, prius non cedentes sponte sua nec nisi ad id coactæ, antequam fructus perfecte maturescat. Quare maturitas foetus incipit nunc initio statim septimi mensis, nunc in medio, nunc in fine 4. Prout mulierem semen excipere contingit in plenilunio, vel post plenilunium. Nam si mulier excipiat semen in plenilunio primi mensis, tum puellus in septimo plenilunio, in quo semiannus (qui dicitur graviditatis tempus) exactus est, utriusque periodi conspiratione perfectus est. Si vero seminis receptio fiat post plenilunium; foetus non est perfectus nisi exacto mense septimo, quo septimum plenilunium contingit. Ac proinde res omnes enumeratæ septem pleniluniorum viribus, fere simul & semel contingunt & se inuicem consequuntur necessaria connexionem. Nam foetus adipiscitur maturitatem, membranae laxantur, puelli situs immutatur & incipit octimestris ægritudo septimo mense incunte vel desinente; pluresque vel pauciores dies accedunt è septimo mense ad octimestrem cacopathiam, Prout semen excipere contingit in septimo plenilunio, vel post plenilunium.

Lib. de se-
ptim. par-
tu f. 44. v.
vlt.

Eodem l.
f. 45. v. 11.
& seq.

Tum co-
dē l. f. 44.
v. 25 & 26

Eodem li.
f. 45. v. 22

In dubium vero reuocari non potest octauus mensis, ex eo quod integro illius decursu puelli sunt elanguidi, & sexto quadragenario comprehenditur integer, succedit enim molitioni quam foetus quærunt ad erumpendum in lucem. Quia frustratio molitionis illius est finis & extinctio septimestris alacritatis, ac impetus illius quo recenter accepta maturitate vigentes egredi nituntur & saltem demittunt caput, eaque frustratio octimestris ægritudinis initium est. Quis autem sperauerit felicem crism tempore minime critico, fractis naturæ viribus, paulo post acrisiam ab erethismo tempore critico factam, quæ propterea funestior est. At vero sextus quadragenarius, ut sextus dies, minime criticus est, quia natura non mouet continuis temporibus, sed interpolatis, & illico succedit irriti conatui septimestrium quo prostrati laborant. Quamvis itaque sextus quadragenarius semper exordium sumat à die vigesimo primo septimi mensis, octimestrium tamen ægritudo plerumque citius aut serius incipit & aliquando breuior, aliquando diuturnior est. Itavt hæc ægritudo perseveret ad annum affectum, & ad septimum quadragenarium exactum; hic autem comprehendit decem dies è quarta tempestate, cuius familiaritate prorsus instaurari plane conualescunt, non ante.

Lib. de se-
ptim. par-
tu f. 45. v.
2.

D. ij

L. de sept
partu f. 45.
v. 4.

Part. ult.
lib. de nat.
hum.

Denique mensem octauum, aut potius octimestrem ægritudinem dies aliquot ab anno sumere, & puellios plane non conualescere, priusquam perueniant ad mensem decimum quartæque tempestatis initium, manifestum fit ex eo quod nouimestres macilenti nascuntur: & quia partus & morbi iudicantur iisdem circuitibus. At quicumque morbi minime iudicantur dierum circuitu, neque septimo mense, id est tempestate plane contraria illi cuius malignitate inducti fuerunt, ipsorum solutionem differri necesse est ad annuam reuolutionem quartæque tempestatis initium. Quarta quippe tempestas continet similitudinis omnis apicem: ita ut quod viribus a symbolis & plane contrariis non cedit, perficiatur omnimoda similitudine, sanitates & incrementa prodeunt a similibus & amicis fœtui qualitatibus, quæ longe præcellentius insunt quartæ tempestati, quam pleniluniis & diebus criticis. Ideoque partus qui non fit septimo mense, differri debet, ut morborum solutio, ad annum affectum, propter impulsu naturæ communis & puelli vires tunc instaurandas. Si vero citius inceperint & leuior fuerit octimestris ægritudo, puellus minori damno tentare poterit exitum mense nono desinente, propter vires quodammodo refectionis & proximitatem termini partuum perfectissimi.

Lib. 1. de
diata f. 86
v. 28.

Hippocrates itaque mensem denominat à solo plenilunio; quadragenarios vero designat nomine mensis quem inuoluunt integrum. Itaque per octauum & nonum menses passim designat sextum & septimum quadragenarios, quia integri continentur à sexto & septimo quadragenariis. Sic tardior partus nono mense fieri dicitur, id est septimo quadragenario. Lucina dicitur præesse partui, quia luna in pleniluniis orbe lucens integro menstruas purgationes mouet in plerisque mulieribus, ac illis desinentibus mulieres excipiunt lemen. Eadem vero luna similitudine qualitatū vitæ familiarium inuat embryorum generationem, quam cætera plenilunia promouent. Decimum vero plenilunium, præter aliorum commoditates, mulierum loca resoluit humiditate, cuius auxilio maturum fœtum circa nonum mensem exactum facilius in lucem promunt. Ipsi quoque pueruli post ortum propter eandem causam, melius habent in pleniluniis, & vigente luna laudabilius instaurantur ex morbis.

Aliæ rationes quibus probatur decimestres partus esse perfectissimos. Hypotheses.

PRÆSTANTISSIMA quæque, non homogenea modo, sed & heterogenea, minima sui parte totius vires continent; quia res

eximie propius accedunt ad Dei naturam, in quo quidquid est, Deus est. Sic homo, qui pars vniuersi præstantissima, totius compendium est, ac omnes illius perfectiones continet. Ita seminis, vt hominis, minima pars iisdem constat & eadem continet, quæ maxima pars illius totumve corpus. Annus autem circuitum cœlestium perfectissimus est, ac partibus constat dissimilimis; proindeque dies, mensis & ephodus, quæ sunt anni partes heterogeneæ, quatenus contrariis pollent qualitatibus, totius vires compendio coercent. Quilibet enim dies & mensis, vt annus, quatuor humorum qualitatumque vires successiuas omnes continet, & fluxum refluxumque maris singuli commouent. Huius autem rei ratio est, quia circuitus illi sunt mensuræ, æque non inertes & arbitrariæ, quales artificum; sed naturales & eorum quæ mensurantur propriis viribus opifices. Porro mensura debet esse maxima & minima simul, minima quidem, id est in partes exiguas diuidua, vt ad quodvis etiam minimum sui generis metiendum adhiberi possit, maxima vero vt ad omnia possit extendi.

Initioli-
de loc. in
hom. f. 63.
63. v. 40

Lib. 5. E-
thic.

Propterea conuersio solaris, quæ sola vires illas iure merito sibi vindicat, est vera mensura & in dies, tempestates & annum adæquata diuisione distribuitur; vt operosas magnæque molis generationes, indeque corruptiones metiri possit, nec minimis mutationibus aqualis & propria mensura deficiat. Dici vero partes singulæ seorsim non pol-
lent quatuor qualitatibus, nec sunt circuitus; sed ad diem reuocantur & pro toto sumuntur, ideoque separatim periodi criticæ diuisionis membrum non constituunt. Itaque generationes animalium diriguntur illis circuitibus, nobiliora quidem pluribus iisque perfectioribus, deteriora vero minoribus tantum. Siquidem quæ primordia sumunt ex verme, perficiuntur tribus dierum hebdomadis: quæ fiunt ex ovo quatuor hebdomadis absoluntur. Cæteraque deinceps animalia generantur seruata proportionem nobilitatis ad numeros hebdomadum, omnia enim prorsus animalia pariunt, atque etiam viuunt temporibus distributis in certos hebdomadum numeros: Ac ipsius hominis natiuitas, vt tota vita dierum septenarius distribuitur, nam tres & quatuor decades hebdomadum continent duos perfectissimos humanæ generationis terminos. Fœtus vero nouem mensum cum decem diebus proportionem constat & plane vitalis est, non quia continet nouem menses cum decem diebus, sed quia continet hebdomadum numerum legitimum, quatuor enim decades hebdomadum continent ducentos & octoginta dies, hebdomadam vero decas septuaginta diebus constat.

Part. vlt.
lib de na-
tura hum.
& part. vlt.
lib. 3 epid.

cap. 20. l. 5.
de hist.

cap. 17. l. 6
de hist.
Libro de
principiis
f. 43. v. 30.
Lib. laud.
& f. v. 42.

Prima ratio.

IAm vero nouimestris fœtus non constat numero legitimo temporis, ad decadas hebdomadum; non pollet viribus omnium tempestatum, nec anni qui perfectissima periodus; neque septem dierum qua;

D iij

Li. de natura pueri
f. 32. v. 5.
& seq.

Secl. 1. l. 2.
Epid. f. 311
v. 25.
cap. 19. l. 5.
de hist.

Lib. de
nat. hum.
f. 15. v. 45.

Libro 1 de
dignat. f. 85.
v. 23.

dragenariis constat. Quare nouimestris partus nulla constat proportionem temporis, qua ne quidem carent animalia quæ prodeunt ex verme; proindeque partus iste non est perfectus, nisi quia propius accedit ad perfectissimum. Partus ante decimum mensem non fit, nisi violentus aut alterutrius alimenti defectu; proindeque nouimestris partus non est naturalis, tantum abest ut sit perfectissimus. Partus contingere debet temporibus criticis, at nonus mensis, ut nonus dies, nullo modo criticus est nec index, sed tantum intercidens: quare partus noni mensis non est naturæ legi plane consonus; ideoque perfectissimus esse non potest, etsi communissimus. Perfectissima quæque difficilia & rara; heroes, hominum præstantissimi, sunt rari, quia præstantissimi. Ita decimestres fœtus rari, quia præstantissimi & constant circuitibus perfectissimis, nempe septem dierum quadragenariis, quatuor decadibus hebdomadum, quatuor tempestatibus & anno affecto, similique succo vigente nascuntur. Tanta quippe virtus in humoris homogenei dominioprehenditur, ut ascarides autumnio generatas, parte diei autumno analogæ, vespere scilicet, mouere & instaurare soleat ea virtus propter humoris melancholici dominatum. Sic animalcula in igne & niue producta vigent in iisdem, ex his remota languent & emoriuntur illico; tanta est vis materiæ, quâ singula constant. Propterea mirum non est, si qualitatibus homogeneis & alibilium succorum dominatu redeuntibus, puellus breui multum proficiat instauratus illorum familiaritate, & utraque natura duce sit sufficiens exitui sibi comparando. *In anno nunc viget æstus, nunc ver &c. in homine nunc viget sanguis nunc bilis:* atque ideo recurrente vere vel æstate vigent in grauidis bilis & sanguis. Quare fœtus, qui succis illis vigentibus coaluerunt, florere debent in utero propter qualitates amicas redeuntis, ac dominium succi quo potissimum constant & alibilis humoris homogenei ubertatem. Ex aduerso vero septimestribus contrariæ qualitates occurrunt, & succi plane dissimiles illis quibus constant.

Secunda ratio. Homo præcellenti forma constitutus, partes omnes corporis eleganter exornatas, & in eodem situ quo partes vniuersi positas habet, nec-non exquisitè distinctas structura & temperaturis. Istæ vero ratione quatuor humorum, quaternario quoque numero continentur, singulæ succis analogis & qualitatibus analogarum tempestatum perficiendæ. Licet enim partes omnes simul conformentur, suis quoque temperamentis distinctæ, singulæ tamen propriis tempestatibus & humoribus homophylis sigillatim absoluuntur, tota vero compages tempestatis huius recursu, cuius influxu primum constituit. Etenim quia *maximè dissimilia maximè conferunt* perficiendo cuius operi, ut animali nobilissimo necessariae sunt partes structuræ valde dissimiles &

De Septimestri & Octimestri partu.

31

temperamento pugnantissimæ. Illæ vero perfici nequeunt vllatenus absque succis sibi dissimillimis, quos inducit ea cælorum conuersio quæ diuiditur in partes summa contrarietate præditas; hæc autem conuersio est annus. Animalia vitæ breuioris, quorum facultates, vt organa confusa sunt, aut minus exquisitè distincta, perficiuntur circuitibus ignobilissimis, quales sunt dies & mensis. Quamvis enim *mensibus & diebus* L. de sepr. partu f. 46 v. 4. *insint eadem vires proportionē*, quam seruant inter se & annum, cuius partes compendio confusiori continent; illæ tamen efficiendi virtute tantum cedunt annuæ reuolutioni, quantum tempestates integræ singulis mensibus & diebus antecellunt. Nec immerito cum mensium dierumque circuitus sint annuæ conuersionis partes. Luna siquidem refusione luminis à sole mutuati, æstatem & hyemem suis quadris æmulatur, verum confusè & ignobili quadam ratione, quæ propterea congruentior est animalium deteriorum vitæ dirigendæ. Vt vitæ breuioris & minus accuratè distinctis animalibus, quantitate & qualitate cap. 19 l. 9 de hist. anim. *mensura respondeat*; nec propriâ deficiatur animal ephemerum, quod mane nascitur, meridie viget alatum quadrupes, volat ad occasum solis, senio marcescens eius recessu moriturum. Nullius viuientis duratio die minor, quia nullus circuitus die minor quatuor primordiorum vires continet.

Mensis autem non est particeps egregiæ dotis quæ toti cuius eximio competit, & quam docuit Hippocrates inesse singulis humani corporis partibus, quarum minima iisdem constat & eadem continet, quæ Initio lib. de locis in hom. f. 63. v. 45. *maxima pars, totumve corpus*. Quia vnica Lunæ conuersio diurna non continet vires integræ Lunæ, nec proferat varias illius configurationes, vt dies solaris, vires continet anni totius, etsi longioris. Quare Lunar circuitus præcipua deficitur perfecti totius & mensuræ conditione, huiusque quotidiani circuitus mixta minimæ durationis mensurare nequeunt, quia quatuor primordiorum vires non continent. Adde Lunar motus quotidiani tarditatem, non enim perficitur eodem tempore quo solaris, etsi propter centri viciniam longè minorem circulum describat. Itaque Lunæ circuitus hominis dignitati consonus non est, nec illius vitæ circuitum dirigere & emetiri potest. Ipsa quippe bruta dierum circuitu qui solaris est perficiuntur, Vt Aristotelis experientia notatum sum. *non solis Lunæ quadris*. Hippocrates passim distinguit grauiditatis tempus & mensem, quia mensis non est puelli tempus; sed annus affectus, quadragenarius, tempestates & dies, qui non mensurantur mensibus. At è contra dies mensurant mensem, solisque conuersionis duratio Lunæ conuersionis mensura est. Verum quia loquendum vt plures, Hippocrates tritas à numero mensium denominationes passim vsurpat, fere tamen illico subiicit solis circuitus, vt propriam partus men-

suram. Solis enim circuitus metitur omnes grauiditatis opportunitates, quia præcipua est cuiusque generationis & interitus causa. Luna non est causa criseon nec partuū, quia partus, ut morbi diebus eorūque circuitibus iudicantur; at luna non dirigit dies, nec eorū circuitus, sed vnus Sol: quia dies est quotidiana cōuersio solis ad eūdē horisōtē. Vnde Hippocrates lib. de alimēto, varios partuū limites distinguit per soles, id est per quotidianas solis cōuersiones. Ibi que nouimestres pueros prorsus omisit, ut & l. de princip. quia nulla plane constant proportionē critica.

L. de sept.
partu.
part. ult. l.
de natura
hum.

Tertia ratio. Partus & morbi iudicantur iisdem circuitibus: verū morbi qui minime iudicantur dierum circuitu, neque septimo mense qui contingit initio tertiæ tempestatis, quæ prorsus contraria est illi cuius malitiā inducti fuerunt, necesse est ipsorum solutionem differri ad annuam reuolutionem & quartæ tempestatis initium. Ac proinde necesse est partum, qui tertiæ tempestatis initium septimumque mensem excesserit, differri ad annuam reuolutionem & quartæ tempestatis initium, istud autem contingit mense decimo. Quare partus, qui tertiæ tempestatis initium septimumque mensem excedit, perfectissima proportionē constare non potest ante mensem decimum.

Seç. 3. li.
2. Epid.

4. Exacerbationes fiunt in circuitibus, id est in ipsa commutatione temporis à qua pendet commutatio qualitatum, & nouus humorum dominatus ac generatio. Ab istis autem fit alteratio & perturbatio critica, indeque morborum solutio & partus: hic enim crisis quædam est non puellimodo, sed & puerperiorum. Verum mensis octauus est remotissimus à commutatione tempestatis: nonus autem quamquam proximus in ipsa commutatione non est, quia nondum viget nisi decimi mensis initio: proindeque partus & morborum solutiones octauo nonoque mensibus impulsu nature & criticè non fiunt, sed tantum decimi mensis initio. Tempestatum mutationes morbos pariunt & solunt, ideoque promouent & iudicant partus; quia conceptiones & partus eodem tempore quo morbi iudicantur.

Aph. 1. l. 3.
L. de sept.
partu f. 45
v. 44.

5: Primum & perfectissimum cuiuslibet generis reliquorum mensura censi debet, partus autem Christi Domini humanorum partuum primus & perfectissimus est, eumque decimestrem fuisse demonstrauius. Quare decimestris partus est primus ac perfectissimus & aliorum mensura censi debet.

Tractatu
de tempo
re infus.
Animæ.
Lib. 2 de
dizta f. 88
v. 27.

6. Humido calor alitur, extinguitur humidissimis, ut à contrariis: at humidissima sunt quæ proxima generationi. Quare vitæ flammula generationis nostræ primordiis tunc humidissimis intercepta facillime extinguitur, quandiu prima partium stamina nondum constiterunt. Ex illis enim rudimentis, ut ab ellychnio, calor allicit alimentum, domicilium perficit & auspiciis animæ sensim adactus ordine functiones exercet.

exercet. Ac primo quidem paucas & ignobiles obit imbecilliter, quia L. de septim. partu f. 46. v. 33. facultates macis obtunduntur; paulatim tamen effulgens emicat, ut nono mense quam octauo; decimo autem, quam nono sit intensior. Siquidem causa perfectionis in ubertate caloris innati posita, quia calor est princeps nature organum; ideoque perfectius est opus in quo calor est intensior, & imperfectius in quo deficit. At novem mensium puellis calor est imbecillus, decimestribus vero vehementior; quare decimestres foetus sunt perfectiores decimestribus. Quæ proxima generationi siue conceptioni dicuntur esse calidissima, non actuali calore, sed substantia & remotissima potestate, quæ reuocari nequit in actum, nisi circuitibus perfectissimis & diuturna solis actione. Ita lignorum viridum combustibilis humor, sepultus aquea frigiditate, vix flammæ pabulum subministrat. Nascentium calor imbecillimus meretur potius nomen remissi frigoris, quam veræ caliditatis; quippe quæ tot humiditatibus est obruta, ut verè dictum sit ab Aristotele, calorem in iuuenibus nondum esse perfectum. Quia perfectio sita est in operatione, quæ proximis ortui vix est vlla, quia neque caloris vllus vigor. Cap. 1. f. 4 de generat. a; nim.

7. Ut species sensim perficiuntur, conglobatis inter diuidendum genus differentiis; ita composita naturalia, succrescentibus in dies nouis perfectionum momentis, ultimam naturæ suæ perfectionem tandem assequuntur. Foetus hoc ordine perficitur, qui si decimestris erumpat in lucem, non deficietur vltima perfectione, quæ ratio quædam est, L. de septim. partu f. 46. v. 39. quam risus attestatur mox natis decimestribus familiaris, non alijs: perfectissimus nulla parte vacat, nec vlla partium functione.

8 Perfectissima generis alicuius species, facta diuisione per omnia differentiarum iuga, constat nobilissimis omnibus generis illius differentiis, & earum connexionem constituitur; species ignobilissima deterrimarum collectione coalescit. Sic hominem constituunt omnes animalis differentie perfectissimæ; insecta componunt oppositæ; mediæ perfectionis animalia constant imperfectarum differentiarum varia mixtione cum perfectis. Quia vero quouis in genere perfectum semper est imperfecti regula, quatenus ab eius præstantia recedit, hominem constituentes differentie, oppositarum quæ cætera componunt animalia, mensuræ sunt; ipseque homo omnium prorsus animalium est amissis. Quæ tamen occurrunt huiusce sortis differentie, ut simul coherere possint, quales plurimæ sunt eæque præstantissimæ, homo earum omnium simul particeps efficitur. Quæque varijs generibus seorsim distributæ sunt, eadem coalescunt ut hominem numeris omnibus absoluant, modo singula membra diuisionis aliquid egregium contineant. Ac in illis tantum differentiis, homo cum generibus omnibus animalium communicat & ambigit. Id in varijs partium circuitibus

E

Lib. 4. de
gener. a-
nimalium
cap. 4.
foetumque numero licet deprehendere; homo enim vnus ex omnibus animalibus, peculiaris naturæ conditione potest vnicum gerere, multos & paucos, id est geminos: unde etiam varia pariendi tempora solus obtinuit. Animalia siquidem quæ gerunt vnicum perfectos foetus edunt, propter materiæ alibilis vbertatem, ac vteri totiusque abdominis robur & amplitudinem; id est propter alendi gerendique facilitatem.

Cap. 6. 1.
4. de gen.
animal.
Que multa gerunt præuertunt opportunitatem perfecti partus, propter angustiam locorum succique alibilis penuriam. Fœtus vero sunt imperfecti quod ante legitimum summæ perfectionis tempus in lucem prodeant, cuius rei certam probationem sumere licet à septimestribus, quorum quidam nascuntur, ne quidem meatus habentes accuratè distinctos. Homo itaque, quatenus perfectissimæ naturæ fecunditate potest multos foetus alere & gerere, septimestres parit: quatenus paucos, nouimestres in lucem profert: quatenus vero gerit vnicum, decimestres & vndecimestres edit. At quæ pariunt vnicum, perfectiores foetus edunt quam quæ geminos aut multos; ideoque decimestres & vndecimestres sunt aliis foetibus perfectiores.

9. Opera quæ prodeunt à præstantissimis causis naturalibus, ea quoque perfectiora sunt. At homo propter magnitudinem corporis, & innati caloris vim gerit vnicum; propter copiam seminis & corporis humiditatem, satietatis & otij sobolem multos edit. Copia vero seminis & corporis humiditas sunt ignobiliora proceritate corporis, & caloris innati robore. Quapropter homo quatenus vnum gerit, cumque decimestrem, perfectiores foetus generat, quam quatenus multos edit. In animalium genere, quæ plura gerunt exiliora sunt, imperfectiora, vitæ breuioris & frigidiora, indeque copiosiori semine turgentia. Quantum enim coctionis perfectioni detrahatur; tantum adjicitur copię seminis & alibilis excrementi, quo foetus augeri solet; suntque geminæ causæ foeturæ multiplicis.

Cap. 4. 1.
4. de gen.
ner, anim.

Rationibus accedit communis quidam consensus facultatis Medicę Parisiensis. Illius enim lumen splendidissimum Magister Claudius Seguin, Primarius Regina Christianissimæ Medicus, eandem conclusionem publico programme defendit. Eam vero confirmavit, ex eo quod animalia quæ longiori tempore perficiuntur & aluntur in vtero præstantiora & viuaciora sunt. Secundo quia foetus qui cito maturescunt, sunt vitæ breuioris & præcocis sapientiæ; proindeque foetus quorum partus & maturitas ad extremum terminum producit, longæui quoque sunt & prudentes, siquidem vitæ partes omnes proportionē sibi consentiunt. Ideoque quorum maturitas & partus occasio producit, totum quoque vitæ circuitum produci decet. Tertio quia foetus qui compinguntur ex humoribus vberiorum lucidissimorumque spirituum genitoribus, & qui tardè longisque circuitibus mouentur, ipsi

quoque tardè commouentur; ideoque serius in lucem prodeunt. Quia ^{Aph. 12. sect. 1.} grauiditates & morbi quorum signa serius elucet, serius quoque terminantur. At humor melancholicus vberimos lucidissimosque spiritus generat, & tardè longisque circuitibus mouetur. Ideoque fœtus qui coaluerunt ex concretionē humoris melancholici, tardè quoque commouentur, & vix nisi quarto mense; proindeque serius in lucem prodeunt, puta mense decimo. Natiq̃ue temperiem naturalem prudentissimi sunt, ac sapientissimi; longèque cæteris excellent heroïcarum virtutum præstantiâ. Hisce dotibus eximiis ornatum videmus Ludouicum XIII Regem Christianissimum, qui conceptus autumnō, scilicet altero die mensis Decembris, renunciantibus Medicis Regiis, conformatus est concretionē sanguinis melancholici, tardè commotus est, decimoque mense natus, scilicet anno Domini 1638. quinto die Septembris. Ideoque decem circiter diebus & nouem mensibus solaribus à die quo satus est, expectatissimus & fortunatissimus decimum mensem perfectissimum partus humani terminum comprobatur, & Heroium natalem.

Insuper homo nullis pariendi limitibus addici debet, vt enim cum generibus omnibus animalium communicat in fœtum numero, sic & in pariendi temporis latitudine. Siquidem consueta partus opportunitas, à semianno ad septem quadragenarios, est centum dierum; nec insolens est planè Medicisque destituta rationibus ad annum exactum producta gestatio. Etenim si fœtus imbecillioris inuersio non fiat mense septimo, sed tantum septimo dierum quadragenario, puellus ægrotabit, vt solet, per quadraginta dies, qui conficiunt octauum quadragenarium. Nasciq̃ue non poterit incolumis nisi nono quadragenario exacto, quia virium refectioni debetur æquale tempus aut maius ægritudine, nonus autem quadragenarius ferè producit ad annum exactum. Præterea si fœtus non inuertatur ope tempestatis à symbolæ illi qua creatus & conceptus est, nulla maiori vel simili contrarietate deinceps percelli potest, vt inuertatur; ideoque illius inuersio differri debet ad quartam tempestatem, qua summa similitudo viget. Nam motus omnis efficitur à similibus aut à contrariis, ita ut quæ moueri nequeunt à summa contrarietate, necesse sit ea moueri à summa similitudine. Maxime cum localis omnis motus, qualis est inuersio fœtus in vtero, similitudinis ope congruentius efficiatur & à contrariis alteratio. Quamquam consueta septimo mense fœtus inuersio prodeat à tempestate, quæ prædita est gemina qualitate opposita & à contrariorum dominio, quia temperamentum & vires, à quibus hæc inuersio, sitæ sunt in eorum mixtione. Naturalis omnis motus localis à similibus extra mobile trahentibus, adiutis alterius expulsionē, perficitur; aut à contrariis in ipso mobili contemperatis: violentus à pellentibus constitutis extra mo-

bile. Quare puellus cuius inuersio differtur ad initium quartæ tempestatis, nasci nequit ante reuolutionem anni exacti, propter ægitudinis quadraginta dierum necessitatem.

*De causis uniuersalibus generationis, puta Sole,
Luna & lumine.*

SVMMVS opifex naturæ vices assiduo voluit ope tempestatum. Quas solis omnium moderatoris, aliorumque syderum motus efficiunt. *Sol enim*, velut emancipatus ab illo parente summo filius, non modo superioribus omnibus influit, sed etiam *res omnes inferiores regit, perficit & impellit ad actiones*, tempestatum nullus est alius auctor, nec animalium generationis, aut prouocationis ad coitum, fructuumque plantarum maturationis. Et si quippe Luna magna sint opera, solaribus tamen posteriora sunt; quod enim menses dirigat & illud habet à sole, silentis enim nulla vis esse deprehenditur. Ipseque Lunæ rubor existentis in umbra terræ prodit à radiis solis lateraliter agentibus in Eclipsi: quapropter apud Hippocratem plenilunia sola spectabilia sunt. Itaque propterea quod in omni serie recta ratione constituta primum designari debet, quod secundum cæteraque impellat, Luna fit efficiendi principium participatione luminis à sole cuius auspiciis operatur, ita ut nulla vi polleat eius influxu destituta.

Gal. c. 1.
l. 3. de die-
bus decre.

Lib. 4. de
gener. a-
nimalium
cap. vit.

Quare Luna perficiendis generationibus, maturationibus & augmentis est utilis veluti parabolicum quoddam speculum, quo lumen solis reflectitur. Sic enim sol actionis assiduitate, noctes atque dies opera sua multo magis promouet, quam dum repetitis vicibus, propter reciprocum luminis & tenebrarum dominium, vix quidquam plane perficit. Præterea Luna videtur humores & materiam corporum moderari, humores enim in pleniluniis adaugentur in omnibus maioris & minoris mundi partibus. Vnde tunc deterius habent humidiores naturæ, tunc quoque maximè fiunt muliebrium vacuationes, humorum decubitus & crises omnes, insultus epileptici, deliria, putredines, ac medullæ, cerebri & pinguedinis incrementa. Hæc autem contingunt, quia pleniluniorum lumen modica caliditate liquat, dissoluit, nec quidquam par est resolvere, generare. Ideoque Luna multum officeret, nisi sol præcellente generandi facultate putredinem præuertens, ex huiusmodi materia partes adaugeret, & nondum factas compingeret. Hac ratione dentes incipiunt in alueolis coalescere, dum vi septimi graviditatis plenilunii materia turget, eique superuenit secundæ tempestatis in tertiam commutatio. Tunc enim natiuus calor intenditur, & occasione nactus materiæ præsentis ultimo corpus exornat, ipsosque

dentēs firmat in alucolis, ut nihil desit ad vitæ prorogationem & integritatem corporis. Ideo fœtus tum primum completus & corpore perfectus est, nec deinceps pariter eget opera Lunæ, sed solis influxu firmatur & insito calore fit diues.

L. de sept.
partu L. 46
v. 2.

Itaque plenilunia solaris influxus assiduitati subseruiunt, & materiæ præparandæ, quam sol radiis directis & propriis illustrat, & exornat caloris ætherei splendore. Eapropter fœtus in ergastulis vteri, septem pleniluniis & ope commutationis in tertiam tempestatem perficitur, & corpulentus deprehenditur; ipse tamen adeo debilis est, ut vitalis illius calor ad cerebrum vix extendatur, omnesque facultates mox elanguant. Vnde qui tunc nascuntur ne vocem quidem possunt edere, vix vbera sugunt, vix sentiunt irritati. Si vero vel minimum post septimum plenilunium subsistant, scilicet ad septem menses exactos, qui constant tribus septimanarum denariis, illi iam multo melius habent, & septimestres planè perfecti nascuntur. Quia sol viuientium parens hominem perficit diebus dierumque ternariis & septenariis, quorum vires coniungæ ac superadditæ commutationi secundæ tempestatis in tertiam, & septem lunis, facultates roborant insiti caloris incremento. Hinc licet colligere Lunam corpori, corporisque materiæ, solem vero præesse facultatibus, quas proprio tempore constitutas deinceps erigit ad obediendas functiones. Ut enim planetarum, quos impellit ad officia, medius est, sic in hominis ventre medio vicarium sibi finxit, nempe cor vnicum caloris insiti fontem. Sol quippe cordi vehementissimum robur inurit, ut humorum conceptaculis Lunæ analogis; ceterisque partibus influat agitatione perpetua, qua singularum facultates ad proprium munus excitat. Calor enim, præcipua temperamenti qualitas, omnium functionum est auctor.

L. de sept.
part. f. 46
v. 3.

Solem vero caloris vberrium fontem esse, ideoque viuientium omnium generationis opificem probare facile est, nam lumen est merus calor à sole, vel ab igne diffusus in corpore pellucido. Lumen enim directis radiis exceptum manifeste calefacit, & iidem radii citissime comburunt ardente speculo collecti. Præterea calidissima quæque fulgent & lumen emittunt; nec id igni proprium, lapides enim & ferrum pelluciditate omni que læuitate destituti tamen igniti splendent. Quare lumen ab Aristotele definitur *quidam pellucidi color ab igne aut celo, quibus inest eadem vis effectrix actu diaphani*. Tum rursus ignis in corpore pellucido præsentia per suam virtutem, ignis autem virtus est calor. Idem Aristoteles docet quædam esse colorata secundum accidens & alieno colore, alia vero per se; quod est per se coloratum, est quoque calidum per se, & pollet insito calore; at omnium maximè quæ splendidiori colore prædita, ideoque affinitatem habent cum lumine. Hinc ea facile diffundunt

E ii)

Ter. 70.

Species & sui similitudinem communicant illuminato medio, quia similitudo quædam penes calorem iuvat specierum propagationem, quam contrarietas & tenebræ impediunt. Verum calor & lumen excipiuntur tantum secundum accidens in corpore pellucido, quia pellucidum corpus est simplex & minimè determinatum; ideoque non est visibile per se, & alieno colore coloratur; contraria quippe suscipere potest, nempe tenebras & lumen, candorem & nigredinem. Quare mirum non est, si lumen quod est cælestis virtus existens in corpore pellucido secundum accidens, plerumque tandem excipiat in eo per se, dum corpus indefinitum terminatur in æquivoca generatione animalium, & vis luminis, id est intercepti caloris, ex corpore simplici fit aliis permixtum & vivens.

Gen. c. i.

Nox atra colorem simul & calorem rebus aufert absentia luminis; unde terra dicitur invisibilis extitisse priusquàm lux fieret, quia verus color est à calore qui cum luce est idem. Vbi enim Dei spiritus, caloris & lucis auctor, aquis incubuit, omnia creata sunt illico; fœcunditas à calore. Ad hæc lumen & calor subiectis planè consentiunt, nam lumen est actus pellucidi minimè terminati, ideoque fluidi & humidi; calor autem solis humidis fouetur. Eapropter oculus aqueus esse debuit, ut afficeretur à lumine quod est calor: nam calor aquæ contrarius est, actio vero quævis opportunè suscipitur in contrarium. Præterea utrumque simul propagatur radiis rectis & lateralibus, nisi medii pelluciditas interceptiatur, quo in casu simul quoque reflectuntur; licet aliqui caloris gradus opacum corpus aliquando penetrent. Itaque distinctio caloris & luminis non prodit ex eorum diuersitate, sed ex eo quod variis sensibus, variis quoque mediis & organis operantibus obijciantur. Hinc enim modi quo percipiuntur, temporis & specierum varietas emergit, indeque rei dissimilitudinis opinio. Sic pleraque sunt eadem, quæ prima fronte dissimillima videntur, aut creduntur eadem quæ summopere dissident. Rerum similitudines & dissimilitudines imponunt, quas assequi sapientiæ est apex.

Verum dicet aliquis calor vehemens absque lumine plerumque deprehenditur: at id contingit igne remoto, vel in corpore non pellucido, inæquali & opaco, procul ab igne cuius est lumen. Tunc enim corpus illud, quia terminatum, suo modo recipit, & in eo fit intensio caloris atque terminatio, non diffusio nec ad oculum propagatio, propter inæqualitatem quæ confundit luminis radios specierum rectè deferendarum propagatores. Nec opponendum frigus contrarium fore lumini & illustrationem moraturum, quia contraria simul consistunt, modo sint in remisso gradu, nec ad octo gradus peruenerint. Siquidem materia potest excipere octo qualitatis gradus, siue sint vnus tantum quali-

tatis, siue contrariarum simul, itaut quantum detrahatur vnus, tantum contrarię possit adjici, quia *remissio fit semper admixtione contrarij*. At L. 5. Phys. aër noster nunquam octo, ne septem quidem frigoris gradus admittit, quia tanta esset eorum vehementia, vt omnia viuientia breui extingueret. Quapropter semper superest subiecti capacitas ad vnum alterumve gradum caloris, ideoque ad excipiendam momentaneam solis illustrationem.

Hinc quoque demonstrare licet cur hyemalia plenilunia frigidiora videantur interluniis. Id enim non prodit à lumine, sed ab humore dominante, qui manifesta vi tempestatis est phlegmaticus, ideoque frigidissimus eorum qui sunt in corpore. Proindeque mirum non est si sensum frigiditatis inurat, maximè dum facultate plenilunij per sensibilia corporis diffunditur. Præterea plenilunium luminis ope serenitatem aliquando inducit, ideoque siccitatem, quæ lima est frigoris vt caloris: vnde plenilunia quandoque reuera frigidiora sunt aliis Lunæ quadris. Itaque Luna non pollet insita calefaciendi neque refrigerandi virtute, verum calefacit ope vicini solis æstate, hyeme refrigerat ex accidenti eiusdem à nobis recessu: semper autem remisso calore concreta liquans & diffundens, humoris excessum parit ad qualitates actiuas ancipitem. Quacumque vero tempestate plenilunia pollere quibusdam calefaciendi viribus patet ex piscibus, quorum calor imbecillus excitatur, itaut erumpant è latibulis in pleniluniis hyemalibus edendi causâ, alioquin iacent inertes. Vespe similiter in pleniluniis manifestum sumunt incrementum: sic erinacei marini sunt pinguiore in pleniluniis, quia nocturno tepore gaudent. Præterea dubitare non licet de pleniluniorum calore, quia Lunæ radij ardente speculo collecti sensibilem calorem pariunt, hyeme quamquam rigidissima. Potro lumen tactu plerumque non percipitur, quia sensus est obiecti mensura, sensibilia enim sensu dignoscuntur. Sensus autem tactus tactilium mediocritate constituitur, & illius sensatio passio quædam est; ideoque prodit ab efficaciori tactili. Quare tactus mediocria vel potius intensa percipit, non minima; sicut pes vlnâ mensurari non potest, nec exquisitè cognosci, sed vlna pede.

Propterea Medici non dissentiunt à Philosophis, dum quatuor tantum qualitatis gradus assignant & quartum vocant intensissimum. Quia diuidunt habito respectu mediocritatis humani tactus organi, veluti mensuræ. Proindeque Medici spectant solas qualitatis exuperantias, quia passio non fit à simili nec à remissiori qualitate, sed ab exuperante. At octo graduum mediocritatis exuperantia est quatuor, quorum primus sensorio quodammodo similis vix sentitur; alter sentitur, non lædit; tertius sentitur & lædit; quartus autem non modo sentitur

Arist. c. 5.
l. 8 de hist.

Cap. 23 l.
5. de hist.

Cap. 5. l.
4. de part.

Arist. l. 9.
Metaph.

& lœdit, sed & sensorium corrumpit. Diuisione vero facta totius entitatis, primus calor gradus, alter & tertius tactum latent, quia remissiores; quartus sensorio similis non afficit; quintus autem Medicorum primus est qui vix perceptibilis. Quapropter consuetum lumen tactu non sentitur, quia fit diffusionem caloris admodum tenuis, & qui multo remissior est calore tactus organi; licet efficiendi facultate sit summus, propter opificis cuius auspiciis operatur assiduus influxus. Nam calor æthereus ille quocumque diffunditur & permeat, propter excellentem sublunaria mouendi vim cœlestibus concessam, ne frigore concreta corrumperentur. Ita cor animalium sol insitus, aura tenuissima nec sensibili corporis vniuersi partibus elargitur viuificum lumen & calorem. Illius enim irradiatione vel momentanea frigidissimæ partes (quales sunt pudenda) vehementer incallescunt & immutantur, eadem vero destitutæ marmore frigidiores mox euadunt.

L. de usu
humid. f.
113. v. 15.

Exercitatio de circulatione.

MATERIA prima cuiusvis actus expers longissimè diffidet à Deo, qui potentie cuiusvis prorsus immunis. Ea partes habet extra partes beneficio quantitatis, quæ materiæ modus: proindeque proprio subiecto minimè nobilior est. Figura quæ nascitur ex illius extremorum concursu, quantitate deterior haberi potest. Attamen in specie figurarum simplicissima, quæ circularis, intueri licet diuinitatis & infinitatis vestigia, Quasi Deus non intima modo, sed & extremitates corporum diuinitate perfundi voluerit, vt in minimis etiam totus eluceret sensibus ipsis manifestissimus, & in omnibus à se conditis deprehenderetur. Mobile vacat contrario cuius motui penes locum nullus est contrarius, ideo circulationi & circulo nihil est contrarium, quia contraria concordant & essentiali societate connexa coherent in circulo. Id autem potest esse perpetuum cui nihil aduersatur, estque maxime vnum ac indiuisibile; circulo vero nihil addi, nihil detrahi potest, ipsius extra ipsum nihil est. Quare circulus est vnus indiuisibilis & maxime perfectus solusque inter corporeæ perpetuitate frui potest.

Lib. 1. de
cœlo c. 4.

Præterea sibi ipsi quam simillimus est, & habet vbique principium, medium & finem, quibus vt superius assignatis dotibus numen æmuletur. Accommodatissimus est functionibus omnibus obeundis, motus enim corporum quædam vita est, quæque figura nobiliori constant, figurâ pollere decet mobilissima. Hæc autem est orbicularis, quam Democritus, ea ratione ductus, suis atomis inexistere voluit animæ substantiam constituere. Ab eadem pendet ars mirabilis mechanica, quippe

De Septimestri & Octimestri partu.

quippe cuius ope minima vis maximam superat, minimaque pondera vastissimas moles in sublime vibrant. Insuper ea res cui nihil deest, & cuius nihil est extra manet immobilis; vniuerso vero nihil ad integritatem deest, ipsiusque nihil est extra quia non esset vniuersum; quare vniuersum manet immobile. Extra ipsum nullus est vere locus vlla qualitate congruenti præditus, nec eget imaginario quia in eo est; non est itaque cur in alium locum transmigret. Quamquam mouetur in proprio loco per partes, quia corpora cœlestia lumine & motu variis in locis vtilia sunt ad inferiorum productionem qui finis est externus. Ideo cœlum non impellitur ab interno proprioque principio, sed ab externo; quia semper est in proprio fine, nec eget vlla recenti qualitate, quantitate nec loco. Quare cœlum summa corporum perfectione fruatur orbicularis figuræ beneficio, siue materiæ, siue formæ dotes inspicias.

Aristoteles igni naturalius esse credidit agitari circulatione cœlesti abreptum, quamquam quodammodo violentâ, quam nullomodo moueri. Quia calor, omnia per omnia mouere natus, assidui motus in omnibus rebus & in ipso corde causa est, vt motus assiduitas caloris. Motus enim calore producit & motu calor; ab immobilitate vero frigus & stupor emergunt, vt immobilitas à frigore. Propterea calor institutus est princeps naturæ organum, quia causæ mobilissimæ debetur organum mobilissimum; corporum quippe natura mobilitate consistit, eâ perficitur & inest omnibus vt perfectissima proprietas. At omnium motuum primus & perfectissimus est localis, qui *pollens virtute cuiusdam* Li 3 rhyf. textu 1. & 58.
vite magis inest rebus quæ perfectioris naturæ conditiones assumpsunt. Ideo natura membris omnibus animalium mouendis ex arbitrio præfecit musculos, qui sunt arbitrarij motus organa, quibus exercent innumeras functionum ideas, in quarum integritate singulorum perfectio consistit.

Animæ deambulatio, siue spirituum perennis agitatio sanitatem absolute constituit & perficit, spiritus enim non modo mouentur indefinenter, sed etiam mouendi facultatem partibus omnibus incutiunt. Ita perenni motu crient humores in venis & arteriis contentos, nam spiritus sunt vera alimenti vehicula; non materialia quod consistentiæ fluiditate diluant humores vt serum; sed actiua quia succos omnes liquefaciunt, eosque pellunt à corde per arterias, vt à partibus alliciuntur. At ubi partes externæ satiatae sunt, iidem succi propter ambientis frigiditatem recrudescunt in habitu corporis astringentium facultati analogo, eorumdem spirituum beneficio per venas denuo regeruntur ad humidorum cavitates lunæ qualitatibus præditas, hepatis humore blando diluendi. Hincque liquandi rursus mandantur Vulcani caminis, id est cordi quod medium corporis humani circuitum constituit.

F

& calorem vehementissimum continet omnium functionum moderatorem & opificem. Cor enim non regit solam nutritionem, sed animalitatem quoque moderatur, quæ viget in externo circuitu corporis, ubi sensus omnes excubant.

Lib. 1. de
dieta, 85
v. 12.

Ita spiritibus & sanguine per tres illos nostri corporis circuitus agitatis, assiduo fit illud Hippocraticum de fabris, quia pars vna trahit quod altera expellit, eademque pars excludit quod attraxerat auida; sic ambæ viribus contrariis opus idem moluntur. Ita sanguis in habitu re-
crudescens allicitur ad interiora recreaturus humore blando calidissimum viscus, moxque æstuans refunditur ad partes frigidissimas excitaturus eas alioquin ad munia torpentes. Ita sanguis assidua circulatione vindicatur à putredine & crudore, partiumque temperamentis & functionibus dissimillimis utilissimus est, nunc insigniter incalescens, nunc è contra refrigeratus. Etenim si vices illæ reciprocae venis aut arteriis interceptis non vigeant, functiones omnes absque mora corruiere deprehendimus, & membrum stupere. Hic est confluxus vnus & conspiratio, quæ circulatione sanguinis æmulâ cordis assiduo vibrati, tuctur animal incolume, quandiu non impeditur meatuum vitio, vel plethora ad vires non opprimitur. Quia sanguis & spiritus ab externa superficie rapiuntur ad intima corporis & magnum principium, vt ab intimis magnoque principio rursus ad externas partes effunduntur. Siquidem circulatio motuum penes locum perfectissimus est; & sola, tanquam plane necessaria proprietas quæ semper adesse debet, essentiam corporum valde perficit, & actionum perennitate fouet.

Lib. de a-
lim. f. 100.
ver. 46. &
seq.

Ideo res omnes circulationem consecretantur, eamque natura perpetuitatis amans, singulis operibus inseuit. Quamquam res omnes illam similiter consequi non valent; nam quæ non possunt exquisita circulatione commoueri cœlestium more, hæc eorum dependentia & æmulatione propter assiduitatem recursus ad principium à quo fit exordium motus, in orbem moueri debent. Enimvero si quid assidua circulatione agitur, res aliquas indefinenter impellit, eas in orbem volui necesse est. Sic assidua circulatione commoto primo mobili sol eodem motu rapitur, & ab eo rempestates in orbem prodeunt quia recurrunt; indeque res omnes à tempestatibus in orbem fiunt eadem circulatione. Quare mirum non est sanguinis massam, morborum causas & morbos omnes agitados & inducos à cœlesti circulatione cieri circulariter & periodice, maxime eum moueantur in circulis. Nam corpus hominis distribuitur in tres regiones, & circuitus, scilicet in exteriori & superiori, qui nervosus & frigidissimus est, in inferiori qui venosus & humidissimus, in mediâ denique qui calidissimus est. Dicuntur autem vere circuitus, quia fine carent vt initio, nec possunt vllibi assignari neruorum, venarum & arteriarum finis aut initium;

Textu pe-
ultimo li-
1. de ortu.

Lib. laud.
1. de dia-
ta fol. 84.
v. 25

Initio li-
de locis in
hom. & de

Sed ubique similiter habent initium & finem. Anastomosis enim crebris, alioquin inutilibus, aptæ sunt & in orbem effectæ, quibus humores affiduo fluunt & refluunt.

Quamquam quatuor humores in corpore humano simul perpetuo conferuntur, attamen eorum singuli constitutionis ambientis operibus propriam tempestate vigent ac recurrunt & à contraria minuuntur, siue spectentur quatenus affecti dominantibus in aëre qualitatibus, siue quatenus hominis naturam mixtionis & vegetationis constituunt. Etenim circulari singulorum dominio & vicissitudine, vegetatio conservatur; quia contraria se se mutuo fouent & sibi inuicem sunt alimentum. Quare sanitatum, morborum, symptomatum & causarum morborum reductus est circularis; nec non insitum motum, atque animi conceptum, non enim credendum semel aut bis tantum cogitationes in hominum mentes incidere, sed easdem vicibus innumeris reuolui. Quia tempestates omnium productivæ recurrunt, & secundum naturam recidiunt sunt, ut præter naturam recidiunt dicuntur. *Etates corporum dotibus & colore sunt similes tempestatibus*, quia ver cum sanguine quotannis recurrit & hominibus instaurat iuventutem cum viuido colore. Idemque ver plantarum ramos ac vires uberior renouat, & earum iuventutem plane restituit. Sic humores qui sunt materia partium corporis, ipsa quoque hominis natura quæ sita est in eorum contemperatis viribus & vitæ functiones omnes promit, sequuntur uniuersi motum. Atque ideo res omnes hominum pendent à tempestatibus & earum circulatione.

Facultates circulariter operantur, nec unquam extra activitatis orbem, quia sitæ sunt in calore qui prodit ab orbe coelesti; & insident corporis partibus in orbem conformatis; quia facultas auctrix eas in orbem fingit, ut opera propria facultates omnes. Etenim natura seminis astrorum facultate prædita, est ipsemet calor qui cunctis animalibus insitus ab orbe coelesti, circulatione producit ac producit spiritus & humores in orbe corporis, eosque mouet ut mouetur assidua circulatione, postquam *singula membra corporis in orbem fixa uniuersi dependentia*. Siquidem nisi coelestis ille calor causæ principis influxu firmaretur, & recessu solis desinens instauraretur eiusdem recursu, tantillum semen nunquam posset attingere viucis & valentis animalis productionem, parentibus ipsis valetudine vel senio plerumque confectis. Totum cum parte concurrere decet ad actiones, quia pars non est absolute sui, sed totius; at omnia viuientia sunt uniuersi partes, atque ideo decet uniuersum concurrere cum singulis ad obeundas functiones.

Quod efficacissimum maximeque vnum cæteris omnibus est causal distinctionis & unitatis; at cælum est corpus simplicissimum & maxime vnum, motuque perfectissimo cietur & simplicissimo continuitate.

temporis & immutabilitate loci, quia nulla deprehenditur in eo remissio, nec intensio multipliciter affecta. Quare sublunarium motus inæquales & incerti reuocandi sunt ad cœlestes, qui soli constantes & assidui. Cœlum quoque summa pollet efficiendi virtute, ut enim quod mouetur ad cœtrum, vergit ad minimum; quia centrum nec est pars nec habet partes, unde vectis infirmior est quo propior hypomochlio siue centro. Sic ex aduerso quod mouetur ad circumferentiam tendit ad actum & perfectionem; quare maiori vecte maioribusque rotis acta longe facilius & celerius agitantur. Atque ideo corpora cœlestia sunt efficaciora & velociora, quo maiora & remotiora sunt à centro; quia necesse est excellentiam facultatum respondere magnitudinis immensitati. Cæterum vegetandi virtutem ex vno sole profluere constat, ex eo quod omnes plantæ nouis frondibus in ambobus æquinoctiis induuntur; ita ut aliquæ bis florent & fructum gerant, licet in autumnali minus, propter exhaustas ab æquinoctio vernali succos. Tum quoque naturalis facultas maxime viget in animalibus, & omnes illius morbi se produnt in lucem feliciusque curari possunt. Quia sol in æquinoctiis est remotissimus à polis, ideoque citissime cietur, & æquali tempore maximum circuitum percurrit.

Nullum naturale corpus constare posset vlllo tempore nisi quatuor elementa consisterent, quia si deficeret vnum cetera breui dissoluerentur. Quare si deficiat partis vnius materialis omnia corrumpunt, quid expectandum ex priuatione principis opificis, nempe solis, cum materiæ necessitas opificis dignitate longe sit posterior. Hominis ut animalis ephemeræ vitæ pender à sole, sed obscurius, ut enim circuitus ephemeræ vitæ vnius est diei tantum; sic & hominum singulorum vitæ circuitus est definitus. Quamquam non est idem singulis, quia non est eadem vis omnibus, nec idem principiorum generationis robur. *Sol è medico tollatur, nullum superesse poterit animal neque viuens.* Insuper opifex dispositionum generationis est quoque generationis ipsius auctor, quia quod intendit media per se, ceteri debent ad finem conspirare. Verum sol est opifex omnis alterationis quæ est progressus & necessaria dispositio generationis; ideoque sol est opifex omnium rerum generationis, ac proinde conceptionis & partus. Opifex autem naturalis ortus & interitus, est etiam causa sanitatis & morbi, ortus enim sanitate conseruatur & perficitur. Ipsiisque sanitatis habitus est generati conseruatio, vel continuatio quædam generationis. Quare sol est causa dispositionum quæ sanitatem perficiunt, ipsarumque crisonum & partuum, quia crisis est motus ad sanitatem & prorogationem vitæ. Inque sol vnus est opifex omnium generationum & crisonum, in quibus idem dies plerumque bis numeratur, quia idem circuli terminus vel pars eadem, est finis & initium circuli duorumque vicem gerit.

Galen.
Commēt.
ad l. de nat.
hum. f. 16
v. 9.
F. 4. tract.
nostri de
crisibus.

De Septimestri & Octimestri partu.

45

Omnes ergo generationes & corruptiones à sole pendent & circulo fieri dicuntur, quia fiunt à circulatione solis, quam recursus assiduitate æmulantur. Sic aquæ commutationis in aërem interdiu, & rursus aëris in aquam noctu circuitus assiduus est solaris æmulus, quem cogitare decet ut fluvium sursum & deorsum refluxentem. Dumque veteres insinuabant Oceanum, forte subintelligebant hunc fluvium fluentem circulo circa terram. Id observare licet in annua conuersione solis ut in diurna, quia sol æstate terras exurens, omnia vertit in fumos & vapores, qui contineri non possent hæmisphærio nostro; nisi frigus antarcticæ regionis assiduo cogeret in pluuiam vapores illos & ventos ad se transmissos, indeque novos alliceret; qui tracti motu vacui, pelluntur ab hæmisphærii nostri plenitudine & calore. Viceque versa recessu solis in antarcticam regionem fatigamur assiduitate pluiarum & nivium, quia sol indefinenter impellit vapores & ventos australes ad hæmisphærium nostrum, quod hyemali frigore cogit eos in pluuiam; unde qualitates hyemi familiares sunt frigus & humiditas. Ita terræ partes omnes quadam vicissitudine nunc aquis obrutæ deprehenduntur, aut arent equalitæ: nunc ab hominibus excoluntur, nec ab iisdem semper quia nunc secedunt, nunc easdem terras denuo repetunt.

Cap. 10. l. 2 de ortu
tex. 19. & 62.

Cap. 9. l. 1. Meteor.

Integro e.
ultimo l. 1. Met.

Hac ratione motus omnes hominumque negotia circulo fieri dicuntur, quia fiunt temporis circuitu, tempus enim videtur esse quidam circulus, ex eo quod solarem circulationem metitur, ut ab eadem circulatione mensuratur & dignoscitur. Hominis vitæ iucunditas pendet à reciproca & circulari vicissitudine necessitatis obeundarum vel intermittendarum functionum, quarum nulli assiduo incumbere, nec vlla facile catere potest. Finis immobilis obiecti præsentia, sensum mouet; phantasia quæ motus ab actuali sensatione definitur, impellit appetitum, qui ratione duce, vel saltem conscia, motuæ facultatis beneficio fertur in finem, cuius consecutione quiescit ubi fuerat exordium motus. Denique Deus est omnium finis & initium, quia res omnes effudit ex immensa plenitudine, quæ rursus in homine conglobatas mirabilis hypostaseos vnione reuocauit, circulus autem absoluitur principii cum fine connexionem, vel vnitatem; quare series omnium rerum fit circulo, quia perficitur ad idem propriumque principium recursu. Similiter omnia naturalia recurrunt ad eosdem carceres, & ad idem principium reuolui solent à quo prodeunt; ortu à non ente profluxa, relabuntur in non ens interitu.

Textu penultimol. 4. Phys.

Cap. 2. l. 1. de cælo.

Quæcumque deprehenduntur inter finem cuius gratia, & opificem qui molitur aliquod opus constituta, ea differunt inuicem quod alia sint opera, alia vero sint organa. Quæ proxima sunt opifici proprie vocantur organa, quia sunt operatiua, quatenus influxum causæ principis excipiunt, eumque trans-

Cap. 3. l. 2. Physic. textu 129.

F. ii.)

mittunt in materiam. Quæ vero fini proxima sunt, ea materiæ qualitates & naturam redolent, licet aliquando sint opera. Sic omnia quæ constituunt hominem, puta partes, humores & elementa, ipsumque corpus & anima media sunt ad hominis compositionem, velut ad finem. Quamquam finis proprie non est opus, omnesque fines qui sunt non sunt proprie fines, quia mouent & mouentur; finis autem verus mouere debet immobilis. Quare licet homo sit omnium rerum finis, ipse tamen est propter Deum qui finis vltimus, solusque non est opus, & omnia perficit à nullo perficitur. Sic enim Deus est hominis omniumque rerum finis vltimus, vt opifex; cætera sunt media & opera vel organa, quibus à Deo profluentes ad eundem refluimus, vt entium series circularis & integra sit, quia circulo nihil addi nec detrahi potest; integrum vero, totum & perfectum dicitur, cuius nihil est extra, cuique nec addere nec detrahere licet. Media sunt aptabilia propter finem qui bonitatis eorum quæ sunt ad finem mensura est.

Textu 62.
& 63. l. 3.
Phyl.

Textu 24.
l. 2 Phyl.
At homo est vniuersæ naturæ finis & scopus, quia res omnes illius ergo conditæ sunt, vnde etiam nouissimus à Deo creatus est. Quapropter homo est mensura bonitatis, quam res omnes ab eo mutuuntur, vt ipsæ conspirant ad illius productionem & conseruationem. Omnium quippe virtutes in hominem confluant, vt in centrum; non indiuisibile quidem quod est expertum omnium, sed vt in centrum quod omnes elegantissima compagine, quamquam minutissimâ cõglobatas iuuoluit.

Lib. 1. de
diæta f 34
v. 18.

Eximia quæ de igne tradit Hippocrates potiori iure dicenda de Deo, qui vnus est exemplar & typus ad cuius modum res omnes ipse finxit sibi perfimiles, & effusas ex immensa plenitudine constituit. Quia Deus se præstat omnia in omnibus, vt omnia diuinitate constent; verèque dici debeat cuiusvis rei totum, quia finis & principium est, ad quod facta circulatione tandem relabimur. Quapropter homo dici debet imitatio Dei potius quam vniuersi, vel vtriusque simul; Etenim Deus vniuersitati rerum præest, hominis anima microcosmo, quasi Deus alter, aut immersa corpori diuinitas; quare si corpus illud moderemur ad vniuersi rationem, nunquam aberrabimus.

Simili modo quavis in re sua diuinitas est quæ mouet immobilis, & propter quam motus omnis instituitur. Ita corporum substantia, à qua & propter quam motus est inter solas qualitates, à substantia remotissimas, manet immobilis. Etenim substantia non suscipit magis & minus, neque qualitates ab ea dependentes immediatè; quæ vero parum distant à substantia raro mutantur. At remotissimæ non modo remittuntur, sed & aliquando protus euanescent. Ita maxima mutabilitas, quæ deprehenditur in qualitatibus à substantia remotissimis, respondet in vniuerso creberrimè sublunarium generationi & corruptioni. Nam primum mobile, quia proxime abest ab immobili motore, cietur vnico motu eoque simplicissimo, planetæ

De Septimestri & Octimestri partu.

47

pluribus potissimumque Luna. Sublunaria vero mutationibus innumeris agitantur, quia plurimum distant à primo principio motus. Hac ratione mutationum in vniuerso, & qualitatum quouis in supposito series profluit ab vnico principio immobili, eximio dependentiæ nexu. Quod *minimum* Initio lib. de locis in hom. f. 63 v. 44. *continet omnes dotes quas maximum continet*, at in entium serie Deus est omnium maximum, ab eo sol & alia cœlestia; sublunaria vero minima sunt, ideoque sublunarium singula Dei perfectiones referunt, & insita quadam diuinitate pollent. Sic omnes *Dij*, propriis vnicuique numini dotibus in vnum congestis, eleganti concentu, singulorum *naturas exornarunt*. Lib. 1. de diata f. 84 v. 38.

In Coacas 6. 7. 8. & 14 C. 11. L. 2.

NATVRA crasim per excretionem semper molitur, at vbi materia multa est eaque contumax, angusti meatus aut fractæ vires, tunc ipsa morborum solutionem facit per abscessus. At nisi abscessus polleant expectitis conditionibus omnibus, hi plane frustranei sunt, & ægrom diris cruciatibus sensim conficiunt, quem morbi vehementia benignior mox obruisset. Propterea nullus abscessus in hepatis parenchymate bonis ægrotum rebus vnquam fieri potest. Quia hepar naturæ morborum medicatricis domicilium est, cui nullæ sunt extrinsecus suppetiæ. Nam si parotides cæterique abscessus, qui nascuntur è suppurato iecoris, calamitosi sunt; eisi fiant illius impulsu in membris ignobilibus & procul à principio. Quid boni speres dum facultas excretrix in proprio fonte superatur, nobilissimi visceris corruptelâ. Quare vix vnus æger ex multis superest, idque dum ea est naturæ vis & materiæ phlegmonem committentis paucitas ac benignitas, vt amandari possit in anteriorem hepatis superficiem, quæ musculis abdominis & nothis costis contigua est. Hæc enim pars hepatis vna & minima Coaca 8: eiusdem c. tentari potest abscessu salutari, si tumoris angusto collecti spatii acumen illi viam referet exterius impulsu naturæ vehementi. Nam qui partes alias hepatis afficiunt illi perniciosè pus effundunt intus. Præterea substantia visceris immunis esse debet ab erosione puris obiectâ membranâ, quæ per initia vi caloris ex materia mitiori & pituitosa sensim producit. Quia pus intra membranam iecoris tenuissimam contineri non potest, vt in aliis abdominis regionibus, nec potest pus in ipsa visceris carne salutariter diffundi. Iste salutaris abscessus in hepate conditiones vix vnquam contingunt, omniumque minime membranâ. Et ea propter Hippocrates distinctione facta suppuratorum Coacis 6. & sept. ventris inferioris absolute pronuntiat, *suppurata regionis umbilicalis & hypogastricæ membranâ continentur, hypochondriacæ vero in ipsis visceribus diffusi sunt*. Hæc enim pene semper fiunt a bile, quæ generationi membranarum inopra, itaque quamquam Duterus hunc locum mutauerit

Aph. 45. I. fretus auctoritate Aphorismi, nihilominus tamen vtriusque sententiæ veritas sensu proposito reuera constat.

Expositio quarundam Coacarum prognoseon ex Lib. 2.

Coaca tertia capitis primi de Cephalalgia.

QVI dolore capitis laborantes, Catoche corripuntur & delirant propter alui suppressionem; illi ferociter volunt oculos cum faciei rubore saturato, ac tandem fiunt opisthotonici.

Melancholicus & atrabilarius humor inferre solent convulsiones, quia siccitate & acrimonia nervis aduersantur. Maxime vero posteriores offendunt & inducunt opisthotonum, quia nervi posteriores sunt sicciores anterioribus, ideoque facilius læduntur ab humore sicco. Atrabilarius autem succus huius opisthotoni opifex esse deprehenditur ex oculorum feroci motu, & faciei rubore saturato. Idem quoque succus dolorem capitis & catochem cum delirio committit, quia bilis omnis deiectione vacuari nata est. Quare sanguis hac illuie minime repurgatus, ut moris est, incalescit & inquinatur; ac mutata velificatione mox excurrit ad superas partes & ad caput, cuius actiones omnes deprauat. Nam si legitimus sanguis iusto copiosior in partes irumpens earum functiones offendit, quia *quancumque in partem alimentum uberius influxerit in ea morbum parit*. Quid sperandum si sanguis pessimæ conditionis, appulsu vehementi magnaue copia, caput inuadat vniuersum? Nihil aliud sane, nisi quod appulsu vehementi vellicabit ac distendet illius membranas, & acerbissimum dolorem concitabit. Copia, siccitate & crassitie corporis membra rigiditate quadam tensa continebit in eodem statu in quo corripitur æger, propter affectionem nervorum principii. Alieno denique calore & acrimonia principes actiones, idiopathica deliratione deprauabit, quia perfundit vniuersam cerebri substantiam ac immutat illius temperiem quæ principum functionum causa est.

Porro quidam Catoche correpti minimè desipiunt, ut Galeni discipulus propter affectionem solius nervorum principii. Alii desipiunt, propter humoris morbifici propagationem ad partes quæ principes actiones edunt. Insuper nulla crisis ad salutem expectari debet in hoc affectu, quia supponitur aluum contumaciter intercipi. Hæmorrhagia non excludit humorem crassum, qualis esse solet qui catochem committit, Parotides denique non sufficiunt exoluendis tot tantisque symptomatis, quia capitis partes & regiones omnes tenentur humoris malignissimi dominio. At æger huiusmodi, tribus his tantum modis ab imminente pernicie liberari potest. Tres Coacæ subsequentes positæ sunt ad calcem Libelli nostri de Virginum morbis.

Aph. 17.
sect. 2.

Commen.
in par. 56.
sect. 2. l. 1.
Prorrh.